

Sivistysvaliokunta

Ammattikorkeakoulujen toiminta poikkeusoloissa

Ammattikorkeakoulut ovat 16.3 alkaen siirtyneet etäopetukseen ja -työhön, mikä kohdistuu myös tutkimus- kehittämis- ja innovaatiotoimintaan. TKI-toiminta muodostaa noin 20 prosenttia ammattikorkeakoulujen liikevaihdosta ja on keskeinen aluekehittämisen työväline.

Etä- ja verkkototeutuksina toteutuu ammattikorkeakouluittain 90-100 prosenttia käynnissä olleesta opetuksesta. Tämä on vaatinut esimerkiksi kulttuurialalla aivan uudenlaisten menetelmien kehittämistä. Erityisenä tavoitteena on tukea valmistumisvaiheessa olevia opiskelijoita. Syksyyn on jouduttu siirtämään tai toistaiseksi perumaan opetusta, johon liittyy erityislaitteistojen ja -tilojen (laboratoriot, simulaatiot) käyttöä, opetusasiakkaita, demonstraatioita tai kansainvälisiä vierailuja. Tällä voi olla vaikutusta opintojen viivästymiseen.

Siirtymää helpotti ammattikorkeakoulujen pitkäaikainen kokemus monimuotokoulutuksesta. Merkittävä osa koulutustarjonnasta on tarkoitettu työn ohessa suoritettavaksi.

Ammattikorkeakoulut ovat tarjonneet henkilöstölleen pedagogista ja IT-tukea sekä tarvittaessa koulutusta. Ammattikorkeakoulujen koulutuksesta vastaavat johtajat ja digitaalisen pedagogiikan asiantuntijat ovat tiivistäneet yhteistyötään kokemusten vaihtamiseksi, joten ammattikorkeakoulut tukevat toisiaan myös verkostona.

Opintoihin kuuluvien harjoittelujen järjestäminen on vaikeutunut, kun työpaikat ovat supistaneet tai keskeyttäneet toimintaansa. Soten toimintayksiköt ovat peruneet opintojen alkuvaiheissa olevien opiskelijoiden harjoitteluja, mutta 2 / 3 opinnoistaan suorittaneita on kutsuttu töihin.

Harjoittelujen viivästymisen lisäksi opintojen etenemiseen ja jopa valmistumiseen vaikuttavat myös opiskelijoiden henkilökohtainen elämä ja opiskelunvalmiudet. Ammattikorkeakouluissa on paljon perheellisiä opiskelijoita, joiden opintoihin vaikuttaa perheen uusi arki koulujen ja päivähoidon rajoitusten vuoksi. Ammattikorkeakoulut tunnistavat, että opiskelijoiden valmiudet etäopiskeluun vaihtelevat. Osalla opiskelijoista on ollut vaikeuksia opinnoissa jo normaalioloissa.

Jatkuvan oppimisen tarpeen odotetaan kasvavan

Lähes kaikki ammattikorkeakoulut tarjoavat avoimen ammattikorkeakouluopetuksen tarjontaa maksuttomana (normaalisti 15 €/op.) koronakriisin vuoksi lomautetuille tai työttömille. Nämä koulutukset toteutuvat pääosin verkossa.

Työnantajille myytävä täydennyskoulutus on vähentynyt ja sen odotetaan loppuvan lähes täysin talouden pysähtyessä. Tosin eräät sairaanhoitopiirit ovat tilanneet ammattikorkeakouluilta koulutuksia henkilöstölle koronakriisin vuoksi.

Nykyistä laajempi jatkuvan oppimisen tarjonta edellyttää lisäresursseja, joita kehysriihessä ei vielä korkeakouluille luvattu.

TKI jatkuu, palveluliiketoiminta hiljenee

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta on myös siirtynyt etätyöhön Aluehallintoviraston päätettyä kampusten sulkemisesta. Tällä on vaikutusta tutkimusinfrastruktuurien käyttöön. Ammattikorkeakoulut eivät ole raportoineet TKI-toiminnan laajamittaisesta keskeytymisestä.

Pidemmällä aikavälillä TKI-toimintaan tulee vaikuttamaan yritysten heikentyneet mahdollisuudet osallistua sovittuihin tai valmisteltaviin hankkeisiin. Koronakriisin jatkuminen nykyisen kaltaisena aiheuttaa ammattikorkeakouluille kymmenien miljoonien eurojen tappio. Kriisin ajoittuminen EU-ohjelmakauden vaihteeseen luo lisähuolta TKI-toiminnan jatkuvuudesta.

Yritystoiminnan hiljeneminen on vaikuttanut palveluliiketoiminnan (esim. mittaus-, testaus- ja laboratoriopalvelut) kysyntään.

Kansainvälinen liikkuvuus pysähdyksissä

Ulkomailla ollut henkilöstö on kotiutettu ja liikkuvuusjaksoilla olleita opiskelijoita pyydettiin palamaan Suomeen. Osa kansainvälisistä opiskelijoista on poistunut Suomesta. Heidän tilanteeseensa vaikuttavat olosuhteet heidän kotimaissaan. Syyslukukauden kansainväliset opiskelijat tulevat aloittamaan verkko-opetuksessa, koska Schengen maat ovat keskeyttäneet viisumi- ja oleskelulupahakemuksien käsittelyn.

Ammattikorkeakoulujen ja niiden omistaminen yhtiöiden koulutusvienti on pysähdyksissä.

Sosiaali- ja terveystalouden tukena

Ammattikorkeakoulut ovat lainanneet ja luovuttaneet sote-toimijoiden käyttöön laitteita ja tarvikkeita ml. suojavarusteita. Lisäksi ammattikorkeakoulut ovat varautuneet siihen, että valmiuslain mukainen työvelvollisuus koskettaa terveysalan opiskelijoita ja mahdollisesti myös opettajia.

Opiskelijavalinnat toteutetaan

Vieraskielisten koulutusohjelmien kevään ensimmäisen yhteishaun Suomessa toteuttavaksi suunnitellut valintakokeet on toteutettu verkossa. Kesäkuun alkuun suunnitellut valintakokeet toteutetaan myös etäkokeena. Vilpin mahdollisuuksia karsitaan kokeen suunnittelulla. Lisäksi kesän valintakokeisiin tulee sisältymään toinen vaihe.

Tukea yrityksille

Useat ammattikorkeakoulut tarjoavat yrittäjille ja yrityksille apua avustushakemusten tekemiseen. Lisäksi pienille yrityksille ja kolmannelle sektorille on IT-tukea etätyön järjestämiseen.

Taloudelliset vaikutukset merkittävät

Koronaviruksen aiheuttamat poikkeusolot vaikuttavat ammattikorkeakoulujen talouteen lisäämällä kustannuksia sekä pienentämällä muuta kuin valtion rahoitusta. Koulutus- ja palveluliiketoiminta tulevat pysähtymään.

Arenen talous- ja hallintojohdon verkosto on arvioinut, että ammattikorkeakoulujen yhteenlaskettu liikevaihto voi laskea 50 miljoonaa euroa eli 5 prosenttia viimevuotisesta. Tällä on vaikutusta myös liiketulokseen, mikä heikentää ammattikorkeakoulujen mahdollisuuksia lisätä koulutustarjontaa kesäaikana.

TKI-toimintaan ja koulutusvientiin / lukukausimaksulliseen koulutukseen aiheutuvia pidemmän aikavälin vaikutuksia on vielä vaikea arvioida, koska niihin vaikuttavat korkeakoulujen ja koulutuspolitiikan ulkopuoliset tekijät.

Etäopetukseen ja etätyöskentelyyn siirtymisen suorat lisäkustannukset ovat ammattikorkeakouluissa arviolta 4 miljoonaa euroa. Jos mukaan lasketaan opetushenkilöstön työpanoksen lisäys, summa nousee arviolta kahdeksaan miljoonaan.

Kustannuksia on aiheutunut mm. verkko- ja datayhteyksien vahvistamisesta, etäopetuksen vaatimista ohjelmistolisensseistä, kirjastojen lisensseistä ja e-aineistoista sekä etäopetuksen edellyttämistä välttämättömistä laite- ja tarvikkehankinnoista sekä IT-henkilöstön ja pedagogisen tuen henkilöstön lisääntyneestä työmäärästä ja henkilöstökoulutuksesta etätyövälineiden ja digitaalisen pedagogiikan hyödyntämiseen. Ammattikorkeakouluilla on pääsääntöisesti ollut henkilöstön käytössä ajantasaiset työvälineet mm. kannettavat tietokoneet.

Videoneuvotteluyhteyksien (esim. Zoom ja Adobe Connect) käytön lisääntymisen kustannuksia ei vielä pystytä tarkkaan arvioimaan, koska poikkeustilanteen kesto ei ole tiedossa.

Kustannuksia on aiheutunut myös etätyön vaatiman vakuutusturvan laajentamisesta sekä ulkomailla olleen henkilöstön ja opettajien kotiuttamisesta sekä matkojen peruuntumisista.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Johtaja Birgitta Vuorinen
 Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto, korkeakoulupolitiikan vastuualue
 Opetus- ja kulttuuriministeriö

20.4.2020

Sivistysvaliokunnalle

KORKEAKOULUJEN TOIMINTA POIKKEUSOLOISSA

Asiantuntijakuuleminen 21.4.2020

Korkeakoulujen toimintaa korkeakoulujen tiloissa on rajoitettu

Covid 19 –epidemian rajoittamiseksi aluehallintovirastot ovat 17.3.2020 tartuntatautilain 58 §:n nojalla antaneet päätökset, joiden mukaan koulujen, oppilaitosten, yliopistojen, ammattikorkeakoulujen sekä kansalaisopistojen ja muun vapaan sivistystyön ja taiteen perusopetuksen tilat suljetaan ja yli 10 hengen yleiset kokoukset ja yleisötilaisuudet kielletään. Päätökset olivat voimassa 18.3.-13.4.2020 välisen ajan ja korvasivat 13.3.2020 annetut päätökset yli 500 henkilön yleisötilaisuuksien järjestämisestä. Aluehallintovirastot antoivat 8.4.2020 tilojen sulkemista koskevat jatkopäätökset, jotka ovat voimassa 14.4.-13.5.2020. Aluehallintovirastot ovat lisäksi antaneet päätöksiään koskevia soveltamisohjeita erilaisissa tapauksissa internet-sivuillaan. <http://www.avi.fi/web/avi/usein-kysytyt-kysymykset#Korona>

Mainittujen soveltamisohjeiden mukaan aluehallintoviranomaisten päätökset tilojen sulkemisesta eivät lähtökohtaisesti koske yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan käytössä olevia tiloja, erityisesti kriittisillä tutkimuksen aloilla. Lisäksi opiskelijavalinnat voidaan toteuttaa korkeakoulujen tiloissa noudattaen asianmukaisia varotoimia. Aluehallintoviranomaiset ovat lisäksi täsmentäneet 17.3.2020 antamansa päätöksen soveltamisohjeita siten, että esimerkiksi hallinto- ja tukipalvelujen henkilöstön osalta, korkeakoulut voivat käyttää harkintavaltaa ottaen kuitenkin huomioon asianmukaiset varotoimet taudin leviämisen ehkäisemiseksi. Päätöksessä mainittu yleisiä kokouksia ja yleisötilaisuuksia koskeva 10 hengen raja koskee kuitenkin myös työpaikan sisäistä toimintaa. Lisäksi, etäopiskelun ja tutkimustyön turvaamiseksi painetun aineiston rajoitettu lainaustoiminta korkeakoulujen kirjastoissa, niiden ollessa suljettuna sallitaan toteutettuna siten, että asiakkaiden ja henkilökunnan turvallisuus varmistetaan. Korkeakoulujen tilat voidaan pitää osittaisessa käytössä, jotta korkeakoulut voivat järjestää opiskelijoiden opintojen etenemisen kannalta välttämätöntä opetusta, jota ei ole mahdollista toteuttaa muutoin kuin lähiopetuksena. Opetuksessa tulee huolehtia oppilaiden ja opiskelijoiden sekä opetushenkilöstön turvallisuudesta tila- ja hygieniajärjestelyin.

Korkeakoulut olivat jo ennen aluehallintoviranomaisten päätöksiä siirtyneet osittain etäopetukseen sekä rajoittaneet henkilöstönsä ja opiskelijoiden matkustamista. Opetusta, tutkimustoimintaa sekä kirjastojen lainaustoimintaa toteutetaan korkeakouluissa tiloissa rajoitetusti.

Korkeakoulut ovat siirtyneet pääasiassa etäopetukseen ja etänä tehtävään tutkimukseen

Valtioneuvosto päätti 16.3.2020 varhaiskasvatuksen, esiopetuksen, perusopetuksen, lukio- ja ammatillisen koulutuksen, korkeakoulutuksen, vapaan sivistystyön sekä taiteen perusopetuksen järjestäjille koronavirustartuntojen leviämisen hidastamiseksi annettavista valtioneuvoston linjauksista. Linjaukset

tulivat voimaan 18.3.2020. Linjausten voimassaoloa on jatkettu 13.5.2020 saakka.
<https://minedu.fi/documents/1410845/4449678/Suosituks+16.3.2020/cc750ec2-9603-c2fd-79a7-ebc56c71a4b7/Suosituks+16.3.2020.pdf>

Valtioneuvosto suositaa, että lähiopetuksen sijaan kaikkien yliopistojen, ammattikorkeakoulujen sekä ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen järjestäjien opetus ja ohjaus järjestetään mahdollisimman laajalti vaihtoehtoisilla tavoilla, muun muassa etäopiskelua, erilaisia digitaalisia oppimisympäristöjä ja –ratkaisuja sekä tarvittaessa itsenäistä opiskelua hyödyntäen. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että erityisesti opintojen loppuvaiheessa olevia tuetaan, jotta tutkintojen suorittaminen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtyminen ei viivästyisi.

Valtioneuvosto on pitänyt tärkeänä, että yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen järjestäjien on varautumisessaan varmistettava koulujen ja oppilaitoksen toiminnan kannalta välttämättömien tukitoimintojen ja verkkoyhteyksien moitteeton toiminta omalta osaltaan sekä huolehdittava riittävästä oppilaiden ja opiskelijoiden sekä henkilöstön ohjeistuksesta. Ohjeistuksessa ja viestinnässä oppilaitosten on otettava huomioon eri kieliryhmät.

Valtioneuvosto on päättänyt valmiuslain perusteella väljentää yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen velvollisuutta toteuttaa opetus siten, että se mahdollistaa tutkintojen suorittamisen tavoiteajassa. Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevista väliaikaisista rajoituksista (17.3.2020; 126/2020) sekä Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevista väliaikaisista rajoituksista (6.4.2020; 191/2020).

Sekä yliopistot että ammattikorkeakoulut ovat linjanneet, että tki-toiminta toteutetaan kaikilta mahdollisilta osilta etänä. Suurin osa korkeakoulujen henkilöstöstä on siirtynyt etätyöskentelyyn ja esimerkiksi laboratoriotilojen ja muiden tutkimusinfrastruktuurien käyttö on tällä hetkellä rajoitettua. Niin yliopisto- kuin ammattikorkeakoulusektori on luonut yhtenäiset mallit tki-toiminnan osalta, mutta päätökset kriittisistä tki-toiminnan aloista ja toiminnoista ovat korkeakoulukohtaisia.

Korkeakoulujen tki-toimintaa koskevat linjaukset:

<https://www.unifi.fi/uutiset/unifin-linjaus-tki-toiminnasta-koronavirusepidemian-aikana/>
<http://www.arene.fi/ajankohtaista/arene-tki-tilojen-kaytosta/>

Korkeakoulujen kokemuksia etäopetukseen siirtymisestä

Etäopetukseen siirtyminen on tarkoittanut verkon kautta annettavan opetuksen merkittävää lisääntymistä. Lisäksi korkeakouluopiskeluun kuuluvan itsenäisen opiskelun määrä on lisääntynyt. Osalla korkeakoulutukseen kuuluvista aloista on alan luonteen vuoksi haasteellisempaa tarjota etäopetusta. Osa opetuksesta edellyttää esimerkiksi on laboratorioita, simulaatioita tai muita erikoistiloja vaativaa opetusta, joita ei ole kokonaisuudessaan pystytty toteuttamaan etäopetuksena. Korkeakouluille ja opiskelijoille haasteellisimmaksi on osoittautunut harjoittelujen järjestäminen ja opintojen viivästyminen harjoittelumahdollisuuksien peruuntumisen vuoksi. Kaikkiin ammattikorkeakoulututkintoihin kuuluu pakollista harjoittelua, jonka toteuttaminen on vallitsevissa oloissa osittain estynyt. Tilanne on vaikuttanut erityisesti sosiaali- ja terveystieteiden harjoittelun järjestämiseen. Yliopistoissa erityisesti opettajankoulutukseen liittyvän opetusharjoittelun keskeytyminen aiheuttaa opintojen viivästymistä, koska koulut eivät tällä hetkellä ota harjoittelijoita. Myös lääketieteen kliinistä harjoittelua ja kenttätökurseja on siirretty myöhempään ajankohtaan. Lisäksi opintojen viivästyminen saattaa vaikuttaa se, että kaikkea opiskeluun liittyvää kirjallisuutta ei ole saatavissa digitaalisessa muodossa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteutti huhtikuun alussa EU:n opetusministerikokouksen valmistelun yhteydessä korkeakouluille kyselyn etäopetuksen onnistumisista ja haasteista. Kyselyyn osallistuneiden korkeakoulujen edustajien mukaan lähtökohdat etäopiskeluun siirtymiselle ovat olleet hyvät, mutta valmiudet etäopetukseen siirtymiseen vaihtelevat kuitenkin koulutusalojen ja tutkinto-ohjelmien välillä. Laajamittainen etäopetukseen siirtyminen on vauhdittanut koko korkeakoulun läpileikkaavaa digiloikkaa, sillä muutos on koskettanut kaikkia. Etäopetukseen siirtyminen on kasvattanut opettajien ja muun henkilöstön osaamista, kehittänyt verkko-oppimisympäristöjä ja tuottanut uusia sisältöjä ja ratkaisuja opetukseen ja oppimiseen. Otettu digiloikka ei kuitenkaan ole kestävä, mikäli oppimisen muotoilu digitaalisen oppimisympäristön lähtökohdista ei ole ehtinyt tapahtua. Myös haasteet oppimisympäristöjen (luentojen, kurssimateriaalien) saavutettavuudessa, avoimuudessa ja yhteentoimivuudessa korostuvat. Toimiva laajakaista ja ohjelmistot sekä kasvavat lisenssimäärät vaativat resursointia. Lisäksi verkko-oppimisympäristöt vaativat monipuolisia digitaitoja niin opettajilta kuin opiskelijoilta.

Uudet toteutustavat herättävät korkeakouluissa kysymyksiä myös laadunvarmistuksen ja osaamisen todentamisen suhteen. Tenttien korvaaminen muilla suoritustavoilla, niiden valvominen, henkilöllisyyden todentaminen ja vilpin torjuminen asettavat haasteita. Etäsuorittamiseen on suurille osallistujamäärille vain rajallisesti soveltuvia ratkaisuja. Nämä haasteet voivat vaikuttaa opiskelijoiden opintojen etenemiseen ja siten valmistumisaikatauluun harjoittelun organisoimisen lisäksi.

Myös opiskelijoiden ajankäytön hallinta, henkilökohtainen elämäntilanne, tavoittaminen ja opiskelun etenemiseen liittyvät haasteet huolettavat kyselyyn osallistuneita. Opiskelijan ohjauksen tarve on lisääntynyt. Valmistumisen pitkittymisen rinnalla, korkeakoulut ovat huolissaan mahdollisista pudokkaista syksyn saapuessa ja tilanteen selkiytyessä. Myös henkilöstön hyvinvointi ja jaksaminen keskusteluttaa. Syksyn nähdään jo osittain nyt kuormittuneen mm. sinne siirrettyjen opintojen vuoksi.

Etäopetus vaatii pidempään jatkuessaan toimiakseen strategista otetta etäopetuksen kehittämiseen kaikilla eri tasoilla. Tämä tarkoittaa myös investointeja esimerkiksi opetuksen infrastruktuuriin sekä pedagogiikkaan. Lisäksi tulee panostaa koulutuksen johtamista tukevaan tutkimukseen. Digiopetuksen pedagogiikasta ja sen pitkäaikaisvaikutuksista esimerkiksi oppimistuloksiin ei ole riittävästi tutkittua tietoa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa etäopetukseen siirtymisen vaikutuksia mm. opintorekistereiden opintopistekertymän kautta. <https://extra.vipunen.fi/opintotiedot/Sivut/Opintosuoritukset.aspx> (pääsy vain korkeakoulujen ip-osoitteista). Verrattaessa maaliskuun 2020 opintopistekertymää vuoden 2019 tietoihin nähdään, että ammattikorkeakouluissa muutos on vähäisempi, ja avoimessa korkeakoulutuksessa suoritettujen opintopisteiden määrä on jopa kasvanut 7 500 opintopisteellä. Yliopistoissa maaliskuussa perustutkintoa suorittavien opiskelijoiden opintopisteiden määrä on laskenut vuodesta 2019 tultaessa reilulla 60 000 opintopisteellä (397 000 – 334 000). On kuitenkin huomattava, että opintopisterekisterien tiedot eivät vielä ole lopullisia, ja ne täydentyvät vielä kirjausten myötä. Vasta huhtikuun ja toukokuun opintopistekertymiä koskevat tiedot antavat kuvan etäopetukseen siirtymisen vaikutuksista keväällä 2020.

Korkeakoulujen kansainvälisten vaihto- ja tutkinto-opiskelijoiden opinnot viivästyvät

Korkeakouluissa jo opiskelevat ulkomaalaiset opiskelijat eivät todennäköisesti saa opintojaan päätökseen suunnitellusti. Opiskelijat eivät myöskään rajojen sulkemisen vuoksi välttämättä pääse lähtemään kotimaahansa. Sekä opiskelijoiden että suomalaisten korkeakoulujen ja työelämän näkökulmasta olisi tärkeää, että jo Suomessa olevat ulkomaalaiset vaihto-opiskelijat, tutkinto-opiskelijat ja tutkijat voisivat suorittaa opintonsa ja tutkimustyön loppuun, vaikka aikataulut muuttuisivatkin.

Myös ulkomaalaisten opiskelijoiden pääsy Suomeen on pysähdyksissä. Rajaliikenne lähtömaissa ja Suomessa ovat poikkeustilassa ja liikkuminen maasta toiseen on hankalaa. UM:n toimipisteet eivät ota korkeakouluihin

hakevia vastaan oleskelulupaprosessissa tarvittavaa tunnistautumista varten, joten todennäköistä on, etteivät opiskelijat pääse myöskään aloittamaan opintojaan syksyllä. Oleskelulupien käsittely voi myös entisestään ruuhkautua Maahanmuuttovirastossa.

Pandemian jälkeen kilpailu kansainvälisistä osaajista tulee olemaan entistä voimakkaampaa. Suomen valtteja ovat suomalaisen yhteiskunnan turvallisuus ja yhteiskunnan toimivuus. On tärkeää kiinnittää huomiota ulkomaalaisten opiskelijoiden oleskelulupaprosessin sujuvuuteen sekä etsiä ratkaisuja käytännön haasteisiin ja sitä kautta pitää yllä ja parantaa Suomi-kuvaa. Sujuvan opiskelijaksi hakeutumis- ja lupaprosessin edellytys on luotettava rajat ylittävä identiteetinhallinta ja sähköinen tunnistaminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on keskustellut yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa koronaviruspandemian edellyttämistä muista kuin valmiuslain käyttöönottoon liittyvistä kiireellisistä säädösmuutostarpeista. Näissä keskusteluissa Helsingin yliopisto ja Aalto-yliopisto ovat esittäneet, että syksyllä 2020 aloittavan opiskelijan tulisi voida ilmoittautua poissaolevaksi, jos hän on estynyt aloittamaan opintoja kansallisista tai kansainvälisistä viranomaistamääräyksistä johtuen tai muutoin poikkeusolosuhteisiin liittyvästä painavasta syystä esim. maahantulon viivästymisen vuoksi. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut ovat valmistelemaan opetus- ja kulttuuriministeriölle yhteistä esitystä yliopistolain 39 §:n ja ammattikorkeakoululain 29 §:n väliaikaisesta muuttamisesta. Opetus- ja kulttuuriministeriön on tarkoitus antaa asiaa koskeva hallituksen esitys eduskunnalle kiireellisesti tämän istuntokauden aikana.

Korkeakoulut ovat Opetushallituksen teettämän kyselyn mukaan laajasti varautuneet myös vieraskielisen koulutuksen osalta etäopetuksen järjestämiseen syksyllä 2020. On todennäköistä, että korkeakouluihin hyväksytyjen ulkomaalaisten opiskelijoiden opinnot käynnistyvät syksyllä pitkälti etäopintoina.

Korkeakoulujen opiskelijavalintoihin tulee muutoksia Covid 19 –pandemian vuoksi

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut ottavat opiskelijat ja päättävät opiskelijavalinnan perusteista itsenäisesti yliopistolain (558/2009) 36 §:n ja ammattikorkeakoululain 28 §:n (932/2014) nojalla. Yliopistojen osalta myös perustuslaissa turvattu itsehallinnon piiriin kuuluu yliopistojen oikeus päättää opiskelijoiden ottamisesta sekä opiskelijavalinnan perusteista.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kevään 2020 yhteishaussa otetaan ensimmäistä kertaa käyttöön korkeakoulujen kanssa syksyllä 2017 linjattu uudistus: ylioppilastutkinnosta ja valintakokeesta saataviin yhteispisteisiin perustuvasta opiskelijavalinnasta luovutaan ja todistusarvosanoihin perustuvaa valintaa lisätään. Tarkoituksena on valita yli puolet korkeakoulujen uusista opiskelijoista ns. todistusvalinnassa. Covid 19 –epidemiasta huolimatta ylioppilastutkintotodistuksen ja toisen asteen ammatillisen perusopetuksen todistusten perusteella tehtävä valinta voitaneen toteuttaa suunnitellusti. Korkeakoulukelpoisuuden tuottavien tutkintojen valmiiksi saamista ja todistusvalinnan onnistumista pyrittiin osaltaan turvaamaan ylioppilastutkinnon koepäivien tiivistämisellä maaliskuussa. Korkeakoulujen päätöksistä riippuen on mahdollista, että todistuksilla valittavien osuus kaikista uusista opiskelijoista kasvaa jonkin verran ennakkoon ilmoitettuun nähden.

Ammattikorkeakoulut muuttivat vieraskielisen koulutuksen opiskelijavalinnan toteutustapaa pandemian johdosta. Vieraskielisen koulutuksen valintatapoja olivat suomalaisiin toisen asteen todistuksiin perustuva todistusvalinta, valintakokeeseen perustuva valinta ja toisaalta SAT –kokeen tulokseen perustuva valinta. Valintakokeita oli tarkoitus totuttuun tapaan järjestää Suomen lisäksi useissa Etelä- ja Itä-Aasian maissa. Pandemiatilanteesta johtuen valintakokeet peruutettiin, eikä myöskään SAT-kokeen tuloksiin perustuva valinta ollut tarkoituksenmukainen, koska SAT –kokeita peruttiin keväältä. Näiden sijaan

ammattikorkeakoulut toteuttavat vieraskielisen koulutuksen valinnat toisen asteen todistuksiin ja toisaalta etätehtäviin ja niitä seuraaviin haastatteluihin perustuen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön käsityksen mukaan suomen- ja ruotsinkielisen koulutuksen osalta ammattikorkeakoulut ovat päättäneet, etteivät ne muuta todistusvalinnalla ja valintakokeilla valittavien osuuksien suhdetta. Ennakkoon suunnitellun ja syksyllä 2019 ensimmäistä kertaa toteutetun yhteisen sähköisen valintakokeen sijaan ammattikorkeakoulut käyttävät digitaalista etänä tehtävää koetta.

Yliopistojen opiskelijavalinnoissa tehdään niin ikään muutoksia. Perinteisiä hakijat fyysisesti samaan tilaan kokoavia valintakokeita ei pääosin järjestetä. Valintakokeiden sijasta yliopistot ovat viestineet voivansa käyttää muita valinnan menettelyjä, kuten digitaalisia valintatapoja, verkkokursseja, todistusvalintaa tai avoimen yliopiston väylän valintaa. Pieniä valintakokeita voidaan tarkoin varotoimenpitein toteuttaa. Yliopistot tiedottavat muuttuneista valintatavoista 30.4.2020 mennessä. Oletettavaa on, että eri aloilla tehdään jossain määrin erilaisia ratkaisuja.

Yhteensä kevään yhteishaussa oli hakijoita yli 151 000. Korkeakoulujen yli 200 valintakokeeseen oli osallistumassa arvoilta yli 100 000 hakijaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on painottanut, että korkeakoulujen on ratkaisuja tehdessään tehtävä tarkkaa harkintaa ja laadittava vaikutusarvioita turvataksaan perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulut toteuttavat opiskelijavalinnoissaan julkiseksi hallintotehtäväksi luettavaa toimintaa ja korkeakoulujen tulee poikkeusoloissakin huolehtia ennustettavuudesta, johdonmukaisuudesta sekä hyvän hallinnon sekä yhdenvertaisuusperiaatteen toteutumisesta. Tämä asettaa vaatimuksia erityisesti hakijaviestinnälle.

Osa korkeakoulujen henkilökunnasta ja opiskelijoista ovat työvelvollisuuden piirissä

Valmiuslain 95 §:n 2 momentissa säädetään terveydenhuollon työvelvollisista ja 103 §:ssä työvelvollisuusrekisteristä. Valmiuslain 95 §:n 2 momentissa säädetyn toimivaltuuden käytön ja 96–103 §:n soveltamisen jatkamisesta annettu valtioneuvoston asetus (177/2020) on voimassa 13.5.2020 saakka.

Valmiuslain 95 §:n 2 momentin työvelvoitteet voivat koskea henkilöä, joka toimii terveydenhuollon alalla ja on saanut koulutusta tällä alalla ja joka on täyttänyt 18 mutta ei 68 vuotta. Työvelvollisuuden mahdollisena kohderyhmänä ovat myös tietyn opintomäärän suorittaneet lääketieteen, farmasian ja ammattikorkeakoulun terveysalan opiskelijat. Tarvittavat opiskelijoiden tiedot saadaan kerättyä TEM:n ylläpitämään työvelvollisuusrekisteriin osittain Terhikki-rekisteristä ja osittain suoraan ammattikorkeakouluista.

Korkeakoulut ovat osallistuneet aktiivisesti Covid 19 –epidemiaan ja sen seurauksiin liittyvään keskusteluun ja tutkimukseen

OKM teetti tutkijaselvityksen (31.3.-3.4.2020) COVID-19 -virusepidemian aiheuttamasta kriisistä yhteiskunnassa. Kuudelta eri alojen tutkijalta tilattiin näkemys koronakriisin sosiaalisista vaikutuksista ja niiden pehmentämiseksi vaadittavista toimenpiteistä. Raportoinnista julkaistiin 7.4.2020 OKM:n tiedote ja synteesi. https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/koronakriisin-sosiaalisia-vaikutuksia-erityisesti-lapsiin-ja-nuoriin-voidaan-ennakoida-ja-pehmentaa

OKM teetti selvityshenkilön avulla selvityksen yliopistojen kapasiteetista tukea terveyspalvelujärjestelmää koronataudin PCR-testauksessa (laitteet, reagenssit, tarvikkeet, henkilöstö) sekä lääketieteen opiskelijoiden käytettävyydestä koronatestauskapasiteetin nostamisessa.

Kansainvälisten tilannekatsausten laatiminen on ollut tiivistä

Useat kansainväliset järjestöt (EU, EN, OECD, Unesco) ovat koonneet jäsenmaiden kokemuksia ja mahdollistaneet tietojen vaihtoa Covid 19 –pandemian aiheuttamasta tilanteesta koulutuksessa ja korkeakoulutuksessa. Keskustelu kriisin opetuksista ja vaikutuksista tulee jatkumaan.

EU:n jäsenmaat pyrkivät päivittämään keskenään tilannekuvaa, vaihtamaan tietoa kansallisista toimintalinjoista ja parhaista käytänteistä sekä tunnistamaan yhteisesti ratkaistavia asioita. Lisäksi EU:n neuvoston puheenjohtajamaa Kroatia on järjestänyt kaksi opetusministereiden epävirallista videokonferenssia asiaan liittyen. Korkeakoulutuksen kohdalla esiin ovat nousseet etenkin korkeakoulutuksen haku- ja valintakoejärjestelyt jäsenmaissa, pandemian aikana suoritettujen opintojen arviointi- ja hyväksilukukäytännöt sekä etäopetuksen laadunvarmistus. Komissio on perustanut jäsenmaille ja komissiolle parhaiden käytänteiden ja tiedon vaihtamisen tueksi yhteisen digitaalisen tiedonvaihdon ja yhteistyön alustan.

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Peruskoulujen toiminta poikkeusoloissa

Sivistysvaliokunta 21.4.2020

Marjo Rissanen

Kristiina Laitinen

Tilastotietoa esi- ja perusopetuksesta

Oppilasryhmät	Lukumäärä	Tilastovuosi	Yhteensä
Esioppilaat varhaiskasvatuksessa	51 438	2018	61 434
Esioppilaat perusopetuksessa	9 996	2018	
1. luokan oppilaat	61 296	2018	370 020
2. luokan oppilaat	63 012	2018	
3. luokan oppilaat	62 190	2018	
4. luokan oppilaat	61 380	2018	
5. luokan oppilaat	60 852	2018	
6. luokan oppilaat	61 290	2018	180 057
7. luokan oppilaat	60 417	2018	
8. luokan oppilaat	60 228	2018	
9. luokan oppilaat	59 415	2018	
1.-9. luokkien oppilaat		2018	550 077

Tilastotietoa perusopetuksesta

Erit.tuen oppilaat	Erit. tuen oppilaiden osuus kaikista oppilaista	Tehostetun tuen oppilaat	Tehostetun tuen oppilaiden osuus kaikista oppilaista	Kaikki oppilaat (2018)
45 447	8,0 %	59 721	10,6 %	565 947

Vieraskieliset erit.tuen oppilaat	Kaikki vieraskieliset oppilaat	Vieraskielisten erityisen tuen opp. osuus kaikista vieraskielisistä
5 412	41 463	13 %

<https://vipunen.fi/fi-fi>

Lähiopetuksessa olevien oppilaiden määrä

- **Vuosiluokat 1-3.** Verrattaessa viikkojen 14 ja 15 vastauksia näyttää lähiopetukseen osallistuvien oppilaiden määrä perusopetuksen vuosiluokilla 1.-3. kokonaisuutena säilyneen lähes ennallaan. Kuntien ilmoitusten mukaan oppilaita on lähiopetuksessa 7% verrattuna normaalioloihin, mikä on 2 prosenttiyksikköä vähemmän kuin edellisviikolla.
- **Vuosiluokat 4-9.** Valtakunnallisesti tarkasteltuna 4.-9 luokkien erityisen tuen päätöksen saaneet ja pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden määrä lähiopetuksessa (6% verrattuna normaalioloihin) säilyi viikkojen 14 ja 15 välisenä aikana pääsääntöisesti ennallaan (muutos -1,5 prosenttiyksikköä). Hienoista nousua (+ 2-3 prosenttiyksikköä) on havaittavissa Etelä-Karjalan, Etelä- Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Pohjois-Savon alueilla.

(Lähde: AVI-OKM vk 15/2020)

Etäopetuksen tilanne (opetushenkilöstö)

- Etäopetusjärjestely sujuvat Suomessa pääsääntöisesti oikein hyvin. Vaihteluväli etäopetuksen järjestämistavoissa on kuitenkin suurta.
- Osa opettajista opettaa päivittäin verkon välityksellä ja pitää tiiviisti yhteyttä oppilaisiin.
- Opettajien ja koulutuksen parissa toimivien luovuus ja yhteen hiileen puhaltaminen yli kouluasterajojen näkyy viestimissä ja ammatillisissa ryhmittymissä.
- Ideoiden, materiaalien ja teknisen tuen jakaminen on lisääntynyt.
- Pedagoginen keskustelu on vahvistunut. Pohditaan paljon sitä, miten yksittäisiä asioita ja kokonaisuuksia eri asteilla opiskellaan ja opetetaan.
- Tasa-arvoisen peruskoulun näkökulmat entistä tärkeämpiä uudessa tilanteessa.

Etäopetuksen tilanne (opetushenkilöstö)

- Eri opettajien, koulujen ja kuntien välillä on suuret erot siinä, miten opetusta käytännössä toteutetaan. Kuntien ja koulujen lähtökohdat etäopeukseen siirtymisessä ovat olleet erilaiset: joissain kouluissa oppilailla ja opettajilla on jo pitkään ollut käytössä henkilökohtaiset TVT-laitteet, kun taas toisissa ei.
- Opettajille ja koulunkäynnin ohjaajille on paikoin hankittu puhelimia ja/tai liittymiä yhteydenpidon tueksi ja mahdollistamiseksi.
- Osalla opettajista on puutteelliset TVT-aidot.
- Perusopetusta toteutetaan huonoimmassa tilanteessa kerran viikossa annettavien kirjallisten tehtävien avulla. Säännöllinen yhteydenpito oppilaisiin puuttuu.
- Henkilökohtainen tuki ja ohjaus on etäopetuksessakin erittäin tärkeää. Erityisopettajien, koulunkäynninohjaajien sekä opiskeluhuollon palvelujen henkilöstön työpanos on tarpeen. Joissakin kunnissa on käynnissä yt-neuvottelut ja joissakin kunnissa on tehty jo näiden ammattiryhmien lomautuspäätöksiä tai päätöksiä henkilöstön siirtämisestä toisiin tehtäviin.
- Opettajien kuormittuminen ja jaksaminen: työmäärä on kasvanut paljon. Poikkeusolojen seurauksena myös rehtoreiden ja opetustoimen johdon työmäärä on lisääntynyt.

Etäopetuksen tilanne (oppilaat)

- Suurin osa nuorista on sopeutunut etäkouluun kuitenkin hyvin. Melko hyvin etäopiskeluun kertoi sopeutuneensa 47 prosenttia ja erittäin hyvin 20 prosenttia vastaajista.
- Kuitenkin joka neljäs (24 %) nuori ilmoitti etäopiskelun tuntuneen hieman vaikealta ja 7 prosenttia erittäin vaikealta.
- Noin puolet (48 %) kertoi ikävöivänsä koulua, ja 25 prosenttia vastasi, että ei ikävöi koulua.
- Lukuisat nuoret nostivat kyselyn avovastauksissa esiin, että koulu vie nyt enemmän aikaa kuin normaalisti. Samalla moni vastaaja oli myös huolestunut arvosanoistaan ja siitä, miten tilanne vaikuttaa toiselle asteelle pääsyyn.

(Lasten ja nuorten säätiön Nuorten ääni -kysely 27.3.-6.4.2020, yli 1000 vastaajaa, 7. -9. lk)

- Aistiyliherkät oppilaat hyötyvät rauhallisesta tilasta ja itselle sopivasta etenemistahdista.
- Oppilaiden yhteisvastuu vahvistuu, tehtäviä tehdään yhdessä etänä.
- Osa pitää viikon urakkatehtävistä. Osa nauttii etenemisestä lukujärjestyksen mukaisesti.
- Oppilaiden kuormittuminen: osalla oppilaista on liikaa koulutehtäviä.

(OPH:n verkostot)

Maahanmuuttotaustaisten oppilaiden tilanne

Perusopetukseen valmistava opetus:

- Opetus toimii lähtökohtaisesti samalla tavoin kuin muukin opetus, eli etänä. Jos opettaja ja perhe katsovat tämän olevan välttämätöntä, voi opettaja järjestää henkilökohtaisia tapaamisia. Kaikki opetussuunnitelman tavoitteet eivät nyt täyty.
- Osalla oppilaista on suuria haasteita opiskelussa: oppilas tai perhe ei ymmärrä etäopetuksen ideaa, oppilaan aikataulut tai vuorokausirytmii ovat sekaisin, tehtävänannot ovat liian haastavia, tietokonetta ei ole tai käyttötaidot puuttuvat, eivätkä tehtävät palaudu opettajalle.
- Valmistavan opetuksen lähiopetusmahdollisuutta ei "markkinoida".
- Poikkeustilanteesta tiedottaminen on myös ollut hankalaa, sillä kaikki huoltajat eivät pysty käyttämään Wilmaa tai kielitaito ei riitä suomenkielisten tiedotteiden ymmärtämiseen.
- Tiedottamiseen on saatu vaihtelevasti apua maahanmuuttopalveluilta ja vastaanottokeskuksesta.
- Monikielisistä ohjaajien tuki on kriisitilanteessa ollut ensiarvoisen tärkeää viestinnässä ja yhteydenpidossa suomen kieltä vielä heikosti osaavien oppilaiden ja huoltajien kanssa.

(OPH:n verkostot)

Kouluruokailu

- Etäopetuksessa olevien oppilaiden kouluruokailun järjestämisessä on eroavuuksia kuntien välillä sekä ruoan saantiperusteen että kouluruoan tarjoamisen tavassa.
- Kouluruokailua tarjotaan kaikille halukkaille 47,3% kaikista vastaajakunnista.
- 27,3% kunnista kouluruokaa tarjotaan vain lähiopetuksessa oleville oppilaille.
- 25,4% kunnista ilmoittaa ruoan jakamisen perustuvan muuhun perusteeseen. (sosiaaliset ja taloudelliset perusteet ja/tai muu harkinta, jolla pyritään kohdentamaan ateriatukea erityisesti kaikkein heikoimmassa asemassa oleville oppilaille)
- Kouluruoan tarjoaminen kaikille halukkaille näyttää olevan keskimääräistä yleisempää suurimmissa kunnissa, kun verrataan 20 suurimman kunnan vastauksia muihin kuntiin.
- Monissa kunnissa kouluruokaa tai sitä korvaavaa muuta ruoka-apua (ruokakassi, maksusitoumus tmv.) jaetaan etäopetuksessa olevien lasten perheiden oman tarveilmoituksen/pyynnön perusteella. 20 kuntaa ilmoitti aloittavansa kouluruoan tarjoamisen myös etäopetuksessa oleville huhtikuun aikana.

(AVI-OKM vk 15/2020)

Etäopetuksen tilanne (huoltajat)

Perheiden tilanteet vaihtelevat:

- Osa vanhemmista pystyy auttamaan lapsiaan etäopinnoissaan omien etätöiden lomassa; osa vanhemmista käy töissä kuten normaaliaikana, jolloin oppilaalla ei ole mahdollisuutta vanhempien tukeen etäopiskelussa.
- Lasten ja nuorten eriarvoisuus korostuu ja oppimiserot kasvavat, kun oppimisen tukeminen on pitkälti perheiden varassa.
- Hyvinvointierot kasvavat. Perheet ovat tavallisestikin hyvin erilaisia keskenään, ja kriisitilanteessa erityisesti arjen huolenpidon haasteet korostuvat.
- Joidenkin lasten osalta perustarpeet: turvallinen arki, säännöllinen ja riittävä ruokailu ja nukkuminen, jäävät toteutumatta, eivätkä vaikutukset todennäköisesti rajoitu tähän kevääseen.
- Huoltajien kuormittuminen ja jaksaminen: omat etätöiden lisäksi samaan aikaan lasten etäopintojen tukeminen.

(OPH:n verkostot ja OKM:n tiedote 3.4.2020)

Oppilashuolto

Palvelun toteutumisen **laajuus** verrattuna normaalioloihin:

- Normaali 41 %
- Tyydyttävä 52 %
- Välttävä 6 %

Palvelun toteutumisen **laatu** verrattuna normaalioloihin:

- Normaali 34 %
- Tyydyttävä 58 %
- Välttävä 7 %

(Lähde: AVI-OKM vk 15/2020)

Huom! Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon käyntimäärät ja henkilöstön siirtäminen muihin terveydenhuollon tehtäviin

Erilainen huoli, erilainen toimintatapa

Oppiminen

- Opetuksessa on huomioitava oppilaan aiemmat oppimisen ongelmat ja ensi kertaa etäopetustilanteessa esiin tulevat vaikeudet (erityisesti toiminnanohjauksen ja tarkkaavuuden vaikeudet)
- Oppimistulosten eriarvoisuuden on todettu syventyneen etäopetuksessa, koska perhetaustan vaikutus oppimiseen kasvaa.
- Osa oppilaista hyötyy etäopetustilanteesta

Tietotekniset valmiudet

- Osa oppilaista/ huoltajista tarvitsee tukea tietotekniikan käytössä.
- Kaikilla perheillä/oppilailla ei ole käytössään tietokonetta tai nettiyhteyttä.

Kielelliset valmiudet

- Riittämätön kielitaito voi olla este oppimiselle, kodin ja koulun väliselle vuorovaikutukselle tai huoltajan mahdollisuudelle tarjota tukea opiskelussa

(Lähde: OPH:n verkostot)

Erilainen huoli, erilainen toimintatapa

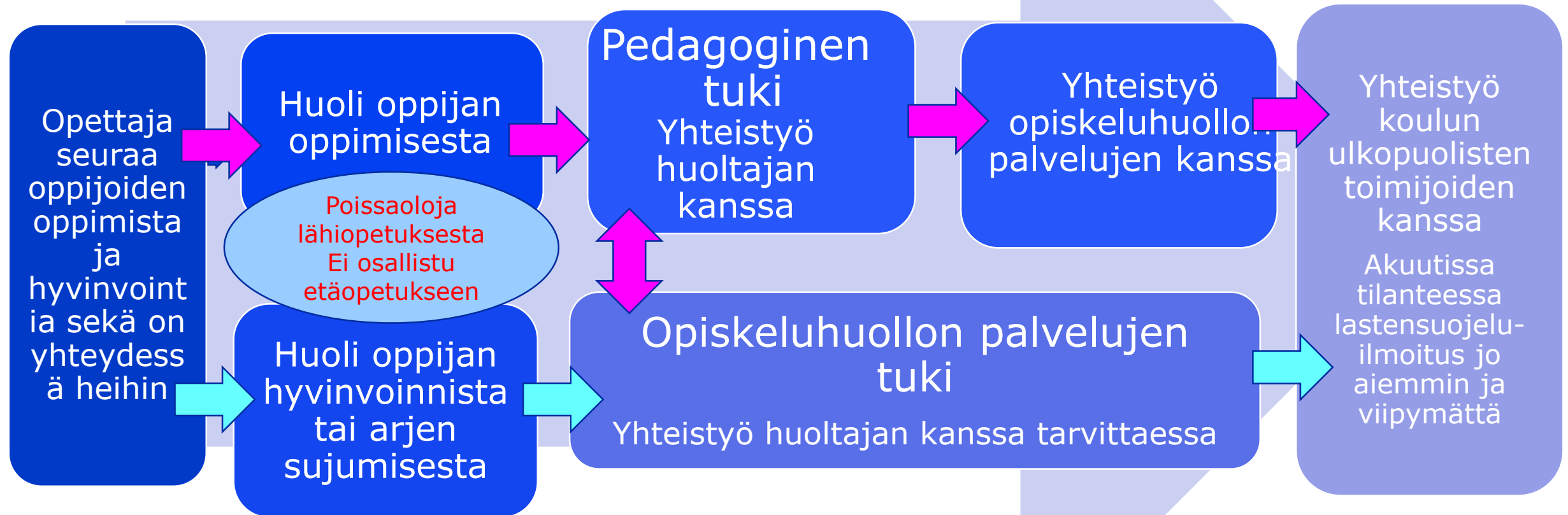
Hyvinvointi

- Opettajan rooli keskeinen mutta haasteellinen tuen tarpeen havaitsemisessa etäopetuksessa
- Pelot, ahdistuneisuus, masennus, yksinäisyys
- Suurin huoli pienistä oppilaista
- Epäasiallinen käyttäytyminen oppimisalustoilla (ml. kiusaaminen, sosiaalinen eristäminen)
- Puutteellinen huolenpito / Tilanne, jossa oppilaaseen tai huoltajaan ei saada lainkaan yhteyttä

Perheen tilanne

- Perheissä, joissa voimavarat olleet jo ennestään heikot, tilanne kärjistyy (päihteiden käyttö, perheväkivalta, mielenterveysongelmat)
- Sosioekonominen asema, työttömyys, lomautukset, yms. (konkreettinen tarve ruoka-apuun)
- Vanhempien jaksaminen koetuksella

Poissaolojen seuraaminen ja niihin puuttuminen etäopetustilanteessa

Pelastakaa Lasten, Demin, Allianssin, Väestöliiton ja Yeesi ry:n #mpkorona-kysely nuorille (7.4.2020)

- 13-19-vuotiaiden nuorten näkökulmasta yleisimmät koronaviruksen aiheuttamat tunteet ja ongelmat olivat [ahdistunut olo](#) (72 % huolia kokeneista vastaajista), [liiallinen netin, somen tai puhelimen käyttö](#) (69 %), [tylsyys](#) (68 %) ja [yksinäisyys](#) (64 %). Yli puolet vastaajista koki [jaksamattomuutta](#) (58 %), [koulunkäynnin haasteita](#) (56 %) ja [väsymystä](#) (56 %). Muita yleisiä tunteita olivat mm. [keskittymisvaikeudet](#) (48 %), [mielialan vaihtelut](#) (45 %) ja [uniongelmat](#) (40 %).
- Eniten koronavirus oli vaikuttanut nuorten [ystävyyssuhteisiin](#): huolia kokeneista 48 prosenttia koki haasteita ystävyyssuhteissa. Perhesuhteissa vastaava luku oli 23 prosenttia ja seurustelusuhteissa 18 prosenttia.
- Huolia kokeneista 13 prosenttia nuorista ilmoitti [itsetuhoisista ajatuksista](#) kysyettäessä koronaviruksen aiheuttamia tunteita ja haasteita. [Surua](#) koki 31 prosenttia vastanneista nuorista, [masennusta](#) tai alakuloa 28 prosenttia, [pelkoja](#) 23 prosenttia ja paniikkia 18 prosenttia.
- Nuorten näkökulmasta tilanteessa on [hyvää](#): ei tarvitse mennä kouluun (jos kouluun meneminen on ahdistanut), kotikoulusta pidetään, saa keskittyttyä paremmin, ei ole sosiaalisten tilanteiden pelkoa, ei ole niin kova kiire ja stressi.

Tutkijoiden näkemyksiä koronaepidemian vaikutuksista ja tarvittavista toimenpiteistä

OKM (3.4.2020)

Kuusi eri alojen tutkijaa luotasivat koronaepidemian vaikutuksia erityisesti lapsiin ja nuoriin.

Professori Sirkka Heinonen (tulevaisuuden tutkimus),

Taiteilija-tutkija Jussi Lehtonen (taiteiden tutkimus),

Professori Taina Rantanen (gerontologia ja kansanterveys),

Vastaava tutkija Mikko Salasuo (nuorisotutkimus),

Professori Christina Salmivalli (psykologia, lapset ja nuoret) ja

Professori Otto Toivanen (taloustiede).

Tutkijoita pyydettiin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten voidaan estää koronakeväästä muodostumasta sukupolvikokemusta, joka lamauttaa yksilöitä, yhteisöjä ja yhteiskuntaa?
2. Millaisia vaikutuksia tilanteella on välittömästi ja pidemmällä aikavälillä?
3. Mitä pitkän aikavälin toimenpiteitä yhteiskunnan tulee käynnistää pehmentämään tilanteen sosiaalisia vaikutuksia?

Tutkijoiden synteesi koronaepidemian vaikutuksista ja tarvittavista toimenpiteistä

OKM (3.4.2020)

Esimerkkejä

- Lasten ja nuorten eriarvoisuus ja oppimiserot kasvavat, koska oppimisen tukeminen on pitkälti perheiden varassa.
- Joidenkin lasten osalta turvallinen arki, säännöllinen ja riittävä ruokailu sekä nukkuminen – perustarpeet – jäävät toteutumatta, eivätkä vaikutukset rajoitu tähän kevääseen. Onkin odotettavissa, että koronakevään jälkeen lasten ja nuorten oppimisen ja hyvinvoinnin erot ovat kasvaneet. Perheiden erilaisuus korostuu kriisitilanteessa.
- Oppimista vielä merkittävämpiä seurauksia etäopiskelulla on sosiaalisten suhteiden ja mielen hyvinvoinnin kannalta. Osa lapsista ja nuorista on traumatisoitunut, monen turvallisuuden tunne on järkkynyt, osa on jäänyt syrjään oppimisesta ja/tai sosiaalisista suhteista ja lukuisten perheiden taloudellinen niukkuus tulee rajaamaan esimerkiksi harrastusmahdollisuuksia.
- Keskeistä kielteisten vaikutusten minimoimisen kannalta on, miten hyvin lasten ja nuorten tärkeissä ympäristöissä (varhaiskasvatus/koulut/oppilaitokset) kyetään yhdessä käsittelemään jaettua kokemusta, rakentamaan uutta yhteisöllisyyttä, tunnistamaan erityistä tukea tarvitsevat – liittyipä tarve sitten oppimiseen, sosiaalisiin suhteisiin tai mielen hyvinvointiin – ja tarjoamaan heille tarpeen mukaista tukea.
- Kriisin vaikutusten minimoimiseksi lisäresursseja heikommassa asemassa olevien lasten ja nuorten tukemiseen (erityisopetus, ohjaus, opiskeluhuollon palvelut; neuvolapalvelut, perheneuvola, lasten- ja nuorisopsykiatria, etsivä nuorisotyö)

Tutkimustietoa tulossa poikkeuksellisten opetusjärjestelyiden vaikutuksista

- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) arvioi poikkeusolojen vaikutuksia koulutuksen tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen. Arviointi aloitetaan huhtikuussa, ja se kohdistuu esi- ja perusopetukseen, lukiokoulutukseen, ammatilliseen koulutukseen sekä korkeakoulutukseen:
 - <https://karvi.fi/2020/04/17/karvi-arvioi-poikkeusolojen-vaikutuksia-koulutuksen-tasa-arvoon-ja-yhdenvertaisuuteen/>
- Turun yliopisto toteuttaa toukokuun alussa perusopetuksen oppilaille kyselyn heidän kokemuksistaan koronaepidemian ajalta:
 - <https://www.utu.fi/fi/ajankohtaista/mediatiedote/koronaepidemian-vaikutusta-peruskoululaisten-oppimiseen-ja-hyvinvointiin>

Tukimateriaalia poikkeustilanteessa toimimiseen Opetustoimi, kansainväliset ohjelmat ja koronavirus – www.oph.fi/korona

Esimerkkejä sisällöstä ja otsikoista

- Tukea poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin: tukimateriaaleja varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opettajille sekä opetuksen ja koulutuksen järjestäjille
 - Oppimissovellusten, sosiaalisen median palveluiden ja digitaalisten pelien käyttö opetuksessa
 - Pedagogiset ratkaisut
 - Tukea verkostoista ja vertaisryhmistä
 - Esimerkkejä etäopetukseen soveltuvista oppimateriaaleista ja aineistoista
 - Etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen käynnistäminen ja järjestäminen
 - Tukimateriaalia yhteistyöhön monikielisten lasten perheiden kanssa

- Ohjeita opettajalle koronatilanteen käsittelyyn oppilaiden ja opiskelijoiden kanssa
- Ohjeita varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstölle koronatilanteen käsittelyyn lasten kanssa
- Opiskeluhuolto ja hyvinvointi poikkeustilanteessa
 - Poissaolojen seuraaminen ja niihin puuttuminen etäopetuksen aikana
 - Yhteistyö kodin kanssa
- Koronaviruksen vaikutukset valtionavustuksiin ja kansainvälisiin ohjelmiin
- Usein kysytyt kysymykset
- Fyysinen aktiivisuus edistää kansan terveyttä - blogi
- Koronaviruksesta muualla
- Neuvontaosoitteet

Sivistysvaliokunta
00102 Eduskunta

Asia: Korkeakoulujen toiminta poikkeusoloissa

Viite: Asiantuntijapyyntö 15.4.2020

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry kiittää mahdollisuudesta lausua yliopistojen toiminnasta poikkeusoloissa.

Yliopistot ovat tehneet tiiviisti yhteistyötä keskenään sekä ammattikorkeakoulujen, eri ministeriöiden (erityisesti opetus- ja kulttuuriministeriö), opetushallituksen sekä opiskelijajärjestöjen (erityisesti Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL) kanssa poikkeustilanteessa.

Yliopistot ovat noudattaneet Aluehallintoviraston 17.3.2020 päivättyä ohjeistusta, jonka mukaan yliopistojen tilat suljetaan ja lähiopetus niissä keskeytetään. Yliopistot ovat yhteisesti linjanneet toimista, joiden tavoitteena on ehkäistä koronaviruksen aiheuttaman infektion leviämistä ja siitä ihmisille ja yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja. Tästä johtuen tutkimus- ja opetustoiminta toteutetaan kaikilta mahdollisilta osin etänä. Rajoituksia jatketaan lukukauden loppuun. Poikkeustila on vaikuttanut myös valintakokeisiin. Alla on kuvattu poikkeustilanteen vaikutuksia yliopistojen toimintaan.

Etäopetus

Valtaosa yliopistojen opetuksesta on siirretty etäopetukseksi. Yliopistoissa etäopetukseen siirtyminen on onnistunut pääosin hyvin, ja vain pieni osa opintojaksoista on jouduttu perumaan. Fyysistä läsnäoloa vaativia opintoja on siirretty toiseen ajankohtaan. Myös opetusharjoitteluja ja muita työharjoitteluja on osin toteutettu alkuperäisistä suunnitelmista

Onnistumiseen ovat vaikuttaneet muun muassa aiempien hyvien käytäntöjen olemassaolo. Yliopistoilla olevat striimaus- ja tallennusmahdollisuudet on koettu tärkeäksi etäopetuksen onnistumisen kannalta. Poikkeustilanteen viestintä on myös onnistunut hyvin. Opiskelu- ja opetusjärjestelyiden tukemiseksi on koottu ohjeita eri asiantuntijaverkostojen kautta.

Yliopistot ovat tehneet yhteistyötä Avoimen yliopiston opetuksen avaamisessa. Yliopistot ovat avanneet etäyhteyksin opiskeltavaa avointa opintotarjontaansa väliaikaisesti maksuttomaksi. Yliopistot sopivat laskutuksesta myöhemmin keskenään. Kevään mittaan täydentyvä valtakunnallinen opintotarjonta kattaa nyt yli sata opintojaksoa. Tarjolla on opintoja eri yliopistojen tiedekunnista ja tieteenaloilta. Etäopetukseen siirtyminen on mahdollistanut myös joidenkin verkkokurssien avaamisen aiempaa useammin kaikille avoimiksi Avoimen yliopiston opinnoiksi.

Etäopetuksen haasteeksi on koettu muun muassa oppimisen arviointi ja etätentit. Samanaikaiset isot Moodle-tentit voivat aiheuttaa haasteen Moodlen-kapasiteetille. Oppimista on ryhdytty arvioimaan perinteisten tenttien sijaan myös vaihtoehtoisilla tavoilla esimerkiksi

tehtävien avulla. Arvioinnin tueksi osa opettajista on esittänyt työkalua, joka mahdollistaisi etävalvonnan. Tällaista ei ole tarjolla tällä hetkellä.

Haasteeksi on tunnistettu myös opiskelijoiden lisäohjauksen ja tuen tarve sekä opettajien digipedagogisten valmiuksien ja taitojen iso vaihteluväli. Yliopistojen koulutusvararehtorit ovat yhteisissä kokouksissaan kiinnittäneet huomiota opiskelukyvyn ja opiskelijoiden hyvinvoinnin tukemiseen poikkeustilanteessa. Opiskelijapalautetta kerätään ja tilannetta seurataan.

Kansainvälisten opiskelijoiden tilanne on haastava. Yliopistot ovat huolissaan erityisesti kansainvälisten opiskelijoiden mahdollisuuksista aloittaa opinnot syyslukukaudella 2020. Yhtenäiset käytänteet ja välineet Euroopan korkeakouluissa edistäisivät virtuaalista liikkuvuutta ja etäopetusta merkittävästi.

Tutkimustoiminta

AVIn 17.3.2020 annetun ohjeistuksen mukaan tilojen sulkeminen ei lähtökohtaisesti koske yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan käytössä olevia tiloja, erityisesti kriittisillä tutkimuksen aloilla. Tällöin tulee kuitenkin huomioida varotoimenpiteet viruksen leviämisen ehkäisemiseksi.

Yliopistot ovat yhdessä linjanneet (18.3.2020), että rehtori tai hänen delegoimansa henkilö päättää tapauskohtaisesti siitä, mikä TKI-toiminta on kriittistä ja voidaan toteuttaa yliopiston tiloissa. Unifi koordinoi valtakunnallisesti yhtenäiset toimintamallit.

Yliopistot vastaavat siitä, että niillä on ajantasainen tieto yliopiston tiloissa käynnissä olevasta tutkimustoiminnasta, sitä suorittavasta henkilöstöstä ja henkilömäärästä samoissa tiloissa. Näin minimoidaan mahdollisuus joutua fyysiseen kontaktiin tai saada tartunta pinnoilta. Kaikki toiminta tulee ohjeistaa siten, että jokaisen tiloissa työskentelevän turvallinen työskentely on varmistettu ja ohjeistettu. Oleskeluaika yliopiston tiloissa tulee minimoida ja rajoittaa tutkimuksen kannalta kriittisiin toimiin. Yliopistojen tutkimusvararehtorit ovat laatineet yhteisen päivittyvän työvälineen, jota voidaan käyttää apuna siinä, miten yliopistot tulkitsevat TKI-toimintojensa kriittisyyttä.

Yliopistojen tutkimustoimintaa – etenkin toimintaa, joka ei edellytä henkilöstön fyysistä läsnäoloa – pyritään lyhyellä aikavälillä jatkamaan etätyöskentelyn kautta. Yleisenä tavoitteena on, etteivät tutkimuksen laatu tai määrä kärsisi merkittävästi epidemian aikana.

Tutkimustoiminta, joka normaalisti edellyttää työskentelyä yliopistojen tiloissa (esim. laboratoriotutkimus), on häiriintynyt luonnollisesti eniten. Fyysistä läsnäoloa kriittisesti edellyttävien TKI-toimintojen suhteen tavoitteena on kuitenkin ollut, että tällainenkaan tutkimus ei hidastuisi tai vähenisi kovin merkittävästi ainakaan koronatilanteen alkuvaiheessa. Ko. henkilöstön sallitaan yliopistokohtaisen tulkin myötä työskennellä yliopiston laboratorioissa tai muissa TKI-tiloissa. Tutkimushenkilöstö on siirtynyt myös sellaisiin tutkimusprosessin vaiheisiin, joita on erityisen helppo suorittaa etänä ja joihin on normaaliolosuhteissa vaikea löytää aikaa. Lisäksi on ennakoitu, että tieteellisen laskennan tarve saattaa kasvaa, kun tutkijat siirtyvät laboratorioista kotiin analysoimaan aikaisemmin kerättyjä aineistoja ja kirjoittamaan tieteellisiä artikkeleita.

Yleisesti tutkimustoiminta, joka ei edellytä fyysistä läsnäoloa yliopiston tiloissa, on jatkunut koronavirustilanteen alkuvaiheissa melko normaalisti. Yliopistoissa on tehty toimenpiteitä jatkuvuuden parantamiseksi edelleen.

Tutkimustoimintaan liittyy kuitenkin tekijöitä, jotka tulevat väistämättä häiritsemään tai haittaamaan tutkimustoimintaa poikkeusoloissa erityisesti tilanteen pitkittyessä, mm.

- Sikäli kuin tietty tutkimustoiminta on todettu yliopistossa ei-kriittiseksi lyhyellä aikavälillä siinä mielessä, että sitä voidaan siirtää tuonnemmaksi, kyseinen toiminta tulee väistämättä viivästymään kuukausilla (so. siinä määrin kuin sitä ei voi täysin tehdä etänä).
- Käynnissä olevien projektin ulkoista tutkimusrahoitusta ei välttämättä voida käyttää alkuperäisen tutkimussuunnitelman ja -aikataulun mukaan.
- Projektit voivat viivästyä myös mm. siitä syystä, että rekrytoinnit viivästyvät. Tämä vaikuttaa erityisesti uusien projektien aloittamiseen.
- Sellainen tutkimustoiminta, joka edellyttää ulkopuolisten henkilöiden fyysistä vuorovaikutusta tutkijoiden kanssa (esim. sellaiset haastattelututkimukset, joita ei voi tehdä etänä), viivästyy myös väistämättä.
- Tiettyjen aineistojen käyttö etänä ei ole mahdollista (esim. puuttuvat etäkäyttölisenssit; tai aineistoa ei ole digitoitu).
- Tutkimusryhmien sisäinen ja ulkoinen yhteistyö (esim. vierailut muissa kotimaisissa ja ulkomaisissa yliopistoissa ja konferensseissa) vaikeutuu kasvokkain tapahtuvien muodollisten ja epämuodollisten kohtaamisten estyessä.
- Sikäli kuin tietty tutkimustoiminta on todettu yliopistossa ei-kriittiseksi lyhyellä aikavälillä siinä mielessä, että sitä voidaan siirtää tuonnemmaksi, kyseinen toiminta tulee väistämättä viivästymään kuukausilla (so. siinä määrin kuin sitä ei voi täysin tehdä etänä).

Valintakokeet

Suomalaisyliopistot ovat linjanneet, että perinteisiä valintakokeita ei ole koronatilanteen vuoksi mahdollista järjestää turvallisesti. Yliopistot suunnittelevat parhaillaan vaihtoehtoisia valintatapoja. Vaihtoehtoisista valintatavoista tiedotetaan viimeistään 30.4.2020.

Yliopistot ovat linjanneet, että todistusvalinnan lisäksi ylioppilailla on mahdollisuus johonkin toiseen valintatapaan. Jokainen ala etsii valinnan kannalta toimivimmat ratkaisut, jotka huomioivat kyseisen alan erityispiirteet, hakijan näkökulman ja kaikkien hakukelpoisten mahdollisuudet tulla valituiksi.

Vaihtoehtoisissa valintamenettelyissä huomioidaan hakijoiden näkökulma ja kaikkien hakukelpoisten mahdollisuus tulla valituksi. Kokonaisuutena valinnat pyritään tekemään niin, että muutoksilla on mahdollisimman pienet vaikutukset valinnan tuloksiin. Valmistelussa on mukana opintoasioihin erikoistuneita juristeja. Tasa-arvon ja laillisuuden kysymyksiä tarkastellaan erittäin tarkasti päätöksenteon kaikissa vaiheissa.

Yliopistot ovat linjanneet myös, että toistaiseksi edetään suunnitellussa aikataulussa eikä pääsykokeita siirretä. Koska virustilanteen kehittymisestä ei ole tarkkaa tietoa, saattaa olla, että perinteisten pääsykokeiden järjestäminen turvallisesti ei olisi loppukesästä tai tulevana syksynä mahdollista.

Myös lukukausi pyritään aloittamaan normaalissa ajassa. Opintojen aloituksen siirtäminen olisi ongelmallista, ja sen yhteiskunnalliset vaikutukset olisivat merkittävät. Yliopistot haluavat turvata myös muilla tavoilla kuin todistusvalinnalla valituiksi tuleville mahdollisuudet aloittaa opinnot tulevana syksynä.

Skenaariotyö

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry asettaa 24.4.2020 työryhmän, jonka tehtävänä on laatia skenaariot, joiden perusteella yliopistojen paluu ns. normaalitoimintaan tullaan toteuttamaan syksyllä 2020. Skenaariotyössä huomioidaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Turun yliopiston tekemät mallinnukset koronaepidemian kehittymisestä yhteiskunnassa. Skenaariotyössä ennakoidaan viruksen vaikutuksia globaalisti ja kansallisesti. Tämän pohjalta pyritään ennakoimaan epidemian vaikutuksista seuraavia kehityskulkuja sekä tunnistamaan yliopistoille toimenpiteitä eri aikaulottuvuuksissa.

Helsingissä 20. huhtikuuta 2020

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry, Finlands universitetsrektorers råd UNIFI rf

A handwritten signature in blue ink, appearing to be "K. Hämäläinen".

Keijo Hämäläinen

Puheenjohtaja

A handwritten signature in blue ink, appearing to be "Eeva Nyrövaara".

Eeva Nyrövaara

Va. toiminnanjohtaja

Peruskoulujen toiminta poikkeusoloissa

Sivistysvaliokunta, kuulemistilaisuus tiistaina 21.4.2020

Suomen Vanhempainliitto kiittää mahdollisuudesta esittää asiantuntijalausuntonsa peruskoulujen toiminnasta poikkeusoloissa.

Perusopetukseen osallistuu Suomessa yli 560 000 lasta. Perusopetus on siis iso osa suomalaisten arkea. Perusopetukseen poikkeustilanteessa tehdyt muutokset vaikuttavat siihen osallistuvien lasten lisäksi myös heidän perheisiinsä. Perusopetusta on järjestetty poikkeusoloissa nyt useampi viikko ja tällä hetkellä voimassa olevien päätösten mukaan perusopetusta toteutetaan poikkeusoloissa 13.5.2020 saakka.

Suomen Vanhempainliitto toteuttaa jatkuvasti avoinna olevaa Mitä perheille kuuluu? -kyselyä, johon on tähän mennessä vastannut n. 400 vanhempaa. Lisäksi Förbundet Hem och Skola i Finland tekee vastaavaa kyselyä ruotsiksi, siihen on niin ikään vastannut n. 400 vanhempaa. Kyselyihin saatujen vastausten mukaan vanhempien suurin huoli liittyy etäopetuksen epätasalaatuisuuteen ja epätasa-arvoisuuteen. Vastausten mukaan vanhempien näkemykset peruskoulujen toiminnasta poikkeusoloissa jakautuvat vahvasti kahtia hyvin positiivisiin ja hyvin negatiivisiin näkemyksiin.

Mitä on perusopetus poikkeusoloissa?

Perusopetuksen järjestämisen ensimmäisinä viikkoina kävi ilmi, että kodin ja koulun vastuu lasten opetuksesta, opiskelusta ja oppimisesta oli epäselvää. Vanhemmille ei avattu, mitä perusopetus poikkeusoloissa tarkoittaa ja mitä heiltä odotetaan. Puhuttiin ”kotikoulusta”, vaikka tässä tilanteessa ei ole kysymys lain mukaisesta kotikoulusta, jossa huoltajat kantavat vastuun lapsen perusopetuksen toteutumisesta, vaan perusopetuksesta, jota nyt toteutetaan poikkeusoloissa ja pääsääntöisesti etänä.

Eri koulutuksen järjestäjien, koulujen, rehtoreiden ja opettajien valmiudet siirtyä poikkeustilanteen järjestelyihin ovat olleet hyvin erilaiset. Jotkut lapset saavat säännöllisesti opetusta videovälitteisesti, osa joka tunti, osa joka päivä ja osa muutaman kerran viikossa. Osan lapsista perusopetus perustuu pelkkiin viestinä tuleviin tehtävänantoihin, eivätkä he saa käytännössä siis lainkaan opetusta. Osalla lapsista ja nuorista opettaja on tavoitettavissa videoyhteyden avulla, puhelimitse tai viestien avulla ja oppimiseen saa apua aina, kun tarvitsee. Osalla lapsista näin ei ole.

On selvää, että lähes kaikki lapset tarvitsevat apua ja tukea poikkeusolojen perusopetuksessa vanhemmilta, mutta osalla lapsista poikkeusolojen perusopetus on tarkoittanut käytännössä kotiopetukseen siirtymistä ilman, että vanhemmat ovat tuota päätöstä tehneet. Näin ei saa olla. Ensisijainen vastuu opetuksesta on edelleen kouluilla ja opettajilla, vanhempien tehtävä on tukea lastaan koulutyössä. Jokaisella lapsella on oikeus opetukseen myös poikkeusoloissa.

Suomen Vanhempainliitto pitää tärkeänä, että kansallisesti määriteltäisiin kriteerit sille, mitä perusopetuksen pitäisi minimissään poikkeusoloissa olla ja sisältää. Opetuksen järjestämisen videovälitteisesti jokaiselle oppilaalle pitäisi kohtuullisilla ponnisteluilla olla mahdollista. Opetuksen saamisen lisäksi videovälitteisillä kohtaamisilla on toinenkin tehtävä: sen avulla oppilaat voivat kohdata opettajansa ja luokkatovereitaan. Näiden sosiaalisten kohtaamisten merkitystä ei voi vähätellä, kun lapset ovat joutuneet eroon vertaisistaan niin koulussa kuin vapaa-ajallakin.

Osa lapsista käy perusopetusta edelleen normaalisti lähiopetuksena. Yksiköiden sulkeminen pienten oppilasmäärien vuoksi vaikuttaa lasten ja perheiden arkeen. Lähiopetuksessa olevien oppilaiden siirto koulusta toiseen on tässä tilanteessa iso asia, eikä sitä tulisi tehdä kevein perustein. Se, että niin opettaja, kaverit kuin koulukin vaihtuu, on haasteellista kenelle tahansa lapselle, mutta voi olla erityisen raskasta niille erityistä tukea tarvitseville oppilaille, joille rutiinien säilyminen on merkittävä, oppimista edistävä asia.

Perusopetuksen oppimateriaalit ja työvälineet

Perusopetuksessa käytettävien oppimateriaalien sekä työvälineiden tulee olla oppilaalle maksuttomia poikkeusoloissakin. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että oppilaalla on käytössään laitteet ja tarvikkeet, jotta hän pystyy osallistumaan etäopetukseen. Oppilaiden omia tietoteknisiä laitteita voidaan käyttää oppimisen tukena huoltajien kanssa sovittavilla tavoilla. Poikkeustilanteessa huoltajien kanssa ei ole uusia sopimuksia juuri tehty. Se on ymmärrettävää, sillä poikkeustilanne tuli eteen nopeasti, mutta on tärkeää, että jatkossa kouluissa normaalitilanteessakin kiinnitetään huomiota siihen, että oppilaiden vanhempien kanssa on sovittu omien laitteiden käytöstä.

Lapsilla ja nuorilla käytössä oleva laitekanta on hyvin kirjavaa. Perheissä saattaa olla useammalle lapselle käytössä ainoastaan yksi kone, jolla lapset vuorottelevat. Live-miittien ja/tai muiden tehtävien päällekkäisyys saattaa aiheuttaa sen, että lapset eivät pysty osallistumaan omaan opetukseensa ajallaan. Jos koulutehtävät perustuvat sähköisiin oppimateriaaleihin ja sähköisesti tehtäviin tehtäviin, on niitä usein haasteellista toteuttaa pelkkien mobiililaitteiden avulla. Tietojemme mukaan monet opetuksen järjestäjät ovat kysyneet huolehtimaan siitä, että jokaisella lapsella on käytössään riittävät tietotekniset välineet lainaamalla oppilaitoksen laitteita niille, joilla ei niitä kotona ole.

Myös opettajien käytössä olevan laitekannan kirjavuus on aiheuttanut haasteita. Opettajilla ei välttämättä ole käytössään esimerkiksi työpuhelin, jolla kommunikointi oppilaiden kanssa olisi mahdollista.

Koulutehtävissä on ilmennyt selkeitä ylilyöntejä, jotka haastavat perusopetuksen maksuttomuutta. Pitäisi olla selvää, ettei kodeilta voi odottaa täysiä ruokakaappeja leivontatarvikkeineen tai täydellistä askartelu- tai kuvataidetarvikevarastoa koulutehtävien tekemistä varten. Koulutehtävien tulee olla sellaisia, ettei perheiden tarvitse tehdä erikseen ruoka- tai materiaalihankintoja niiden toteuttamiseksi.

Turvallisuus ja terveys

Etäopetuksessa käytettäviin alustoihin ja laitteisiin liittyvään tietosuojaan olisi syytä kiinnittää huomiota. On upeaa, että etäopetusta pystytään järjestämään hyvin monipuolisilla laitteilla ja alustoilla ja että opettajat jakavat auliisti vinkkejä ja ideoita opetuksestaan muille, mutta tietosuoja ja -turvaa ei silti pitäisi unohtaa.

Eri laitteiden ja alustojen tietoturva ja tietosuojasta ei kaikilla opetuksen järjestäjillä ole riittävää kuvaa ja/tai asiantuntemusta eikä eri laitteiden ja alustojen käytöstä ole välttämättä tehty kuntakohtaisia linjauksia, jolloin jokainen opettaja joutuu ratkaisemaan mahdolliset kysymykset ja ongelmatilanteet itse.

Sallivat käytännöt ja hyvä yhteistyö kotien kanssa helpottavat opettajakohtaista tilannetta, mutta olisi hyvä, että opettajan toiminnan takana olisi opetuksen järjestäjän tietoturva ja -suojausta vastaavien henkilöiden tuki. Lisäksi sosiaalisen median kanavissa liikkuu valitettavan paljon kuvia, joissa näkyy lasten kuvia ja nimiä, kuvia lasten töistä, jne., joten henkilö- ja tekijänoikeussuojaan liittyvistä asioista olisi hyvä muistuttaa.

Myös etäopetuksen fyysinen turvallisuus keskusteluttaa. Osa kunnista on aktiivisesti selvittänyt ja viestinyt toimintaohjeet etäopetuksessa sattuvien tapaturmien varalta, mutta kaikilla käytännöt eivät ole vielä selviä. Opettajien tulisi kyetä arvioimaan koulutehtävien turvallisuutta ja minimoimaan mahdolliset riskit.

Lapsille ja nuorille tehdyistä kyselyistä ja niistä koostetuista raporteista käy ilmi, että perusopetus etäopetuksena kuormittaa myös lapsia ja nuoria. Koulutehtävien määrä on joistakin tuntunut kohtuuttomalta, jotkut taas kokevat koulun ja vapaa-ajan rajojen hämärtyneen. Lasten ja nuorten jaksamisesta on huolehdittava ja heiltä tai heidän vanhemmiltaan tuleviin viesteihin liiallisesta kuormituksesta on suhtauduttava vakavasti.

Oppimisen tuki ja oppilashuolto

Lähiopetuksena toteutettavassa perusopetuksessa lapsen oppimisen tukeen liittyvällä henkilöstöllä (esim. koulunkäynnin ohjaajat ja erityisopettajat) on iso merkitys oppilaiden ohjaamisessa ja oppimisen tukemisessa. Joissakin kunnissa tätä henkilöstöä on lomautettu tai siirretty muihin tehtäviin, vaikka etäopetuksenakin toteutettavassa perusopetuksessa tuen tarve on suuri. Tukea ja ohjausta tarvitsevat oppilaat ovat jääneet etänä toteutettavassa perusopetuksessa pahimmillaan kokonaan vaille henkilökohtaista ohjausta ja tukea ja vanhemmat saattavat olla todella kuormittuneita joutuessaan huolehtimaan näiden lasten koulunkäynnistä. Kun samalla lapsen muut tukitoimet (terapia, kuntoutus) ovat tauolla, lapset eivät välttämättä saa lainkaan tarvitsemiaan palveluita ja perheiden jaksaminen on koetuksella. On muistettava, että monet erityistä tukea tarvitsevat lapset kuuluvat myös itse riskiryhmiin, eivätkä siis voi osallistua lähiopetukseen, vaikka olisivat siihen oikeutettuja.

Joidenkin nuorten on ollut vaikeata asettua opiskelemaan etänä etenkin, jos se tarkoittaa ainoastaan tehtävien tekemistä itsenäisesti, ilman kontaktiopetusta. Ajatus lomailusta saattaa houkuttaa etenkin joitakin yläkoulun oppilaita. On selvää, että yksittäisen opettajan resurssit näiden lasten ja nuorten tavoittamiseen ovat rajalliset. Kouluissa ja kunnissa ei välttämättä ole ollut linjauksia siitä, miten ja kuka tavoittelee etäopetuksesta ”kadonneita” lapsia ja nuoria. Joillakin nuorilla opetukseen osallistumattomuus voi aiheuttaa sen, että perusopetuksen päättötodistus jää saamatta.

Toisaalta esiin on tullut tilanteita, joissa etäopetukseen siirtyminen on ollut lapselle positiivinen asia ja kokemus. Jotkut lapsista, joilla on esimerkiksi neurokirjon diagnoosi (mm. autismi, asperger, adhd, tourette), ovat hyötynyt siitä, että saavat opiskella omaan tahtiinsa rauhallisessa kotiympäristössä. Osalle kouluahdistuneista tai kiusatuista lapsista etänä opiskelu sopii niin ikään hyvin. Myös sisäilmasta vakavasti oirehtivat tai sairastuneet ovat hyötynyt siitä, että saavat nyt muiden lasten tapaan opetusta. Etäopetus olisi siis hyvä mahdollistaa perusopetuksen keinovalikoimaan myös normaalitilanteessa.

Oppilashuoltopalveluiden toimivuudesta ja yhteistyöstä muiden lapsi- ja perhepalveluiden kanssa on poikkeustilanteessa huolehdittava erityisen hyvin. Perheissä, joissa on aiemminkin ollut esim. köyhyyttä, väkivaltaa, päihde- tai mielenterveysongelmia, lapset ovat nyt todella vaikeassa tilanteessa. Koulu on saattanut olla näille lapsille ainoa paikka, joka tarjoaa kontaktin turvallisiin aikuisiin ja tässä tilanteessa he jäävät ilman näitä kontakteja. Näiden lasten kohdalla myös etäopetuksen toteutuminen ja vanhemmilta saatava tuki voi jäädä vähäiseksi.

Kouluruoka

Kouluruoka on monelle perheelle taloudellisesti ja toiminnallisesti ensiarvoisen tärkeä palvelu. On hienoa, että monessa kunnassa on havahduttu järjestämään kouluruoka tavalla tai toisella myös etäopetuksessa oleville oppilaille. Ymmärrämme, että kouluruokailun järjestämisestä etäopetuksessa oleville oppilaille ei haluttu linjata kansallisesti, koska tilanteet ovat hyvin erilaisia eri kunnissa. Nykyinen, vapaaehtoisuuteen perustuva päätös on kuitenkin aiheuttanut sen, että vanhemmat ja vanhempainyhdistykset ovat tehneet huomattavaa vaikuttamistyötä kunnissa saadakseen kouluruokailun toteutumaan.

Kouluruokailun järjestämistapoja on hyvin erilaisia: Kouluruoka saatetaan toteuttaa koululla myös etäopetukseen osallistuville oppilaille, sitä saatetaan jakaa annoksina päivittäin tai muutaman päivän paketteina, jotkut kunnat jakavat perheille ruokakassin viikoksi, joissakin kunnissa annetaan tukea rahana. Huolestuttava piirre on se, että joissakin kunnissa ruokailuun/tukeen liittyy vahva velvoite perustella tarvetta; jopa toimeentulotukeen verrattavia perustevaatimuksia on esitetty. Kuntien olisi kuitenkin hyvä ymmärtää, että koulutusta koskevassa lainsäädännössä ateriointioikeus ei ole riippuvainen oppilaan taustasta tai asemasta eikä se ole tarveharkintaan perustuvaa.

Kouluruokailuun liittyvän viestinnän ja käytännön järjestelyjen on oltava sellaisia, että ne eivät aiheuta lapselle, nuorelle tai perheelle häpeää. Häpeän kokemus voi syntyä, jos viestinnässä painotetaan vahvasti sitä, että kouluruokaa jaetaan ainoastaan esimerkiksi taloudellisesti haasteellisessa tilanteessa oleville perheille. Noutojärjestelyt on toteutettava siten, että noutajana voi toimia lapsi tai nuori itse tai hänen vanhempansa. Noutojärjestelyt on toteutettava myös niin, että noutaminen ei aiheuta tarpeetonta liikkumista julkisilla kulkuvälineillä.

Nivelvaiheet

Perusopetuksen järjestäminen poikkeusoloissa haastaa monella tavalla koulutuksen nivelvaiheita. Ensi syksynä koulunsa aloittaville, yläkouluun siirtyville tai toisen asteen aloittaville lapsille, nuorille ja heidän perheilleen on usein juuri tähän aikaan vuodesta järjestetty tutustumispäiviä, joita nyt ei voida toteuttaa. On tärkeää, että nämä siirtymävaiheet huomioidaan kuitenkin jollain tavalla, jotta koulun aloittaminen tai uuteen kouluun tai oppilaitokseen siirtyminen ensi syksynä sujuu mahdollisimman mutkattomasti.

Opetuksen järjestäjien ohjaus ja palautteen kerääminen

Opetushallitus on tuottanut erinomaista materiaalia koulujen ja opetuksen järjestäjien tueksi. Vanhempainliiton tietojen ja kokemuksen mukaan hyvin johdetuissa kouluissa ja kunnissa ohjeet luetaan tarkkaan ja niitä noudatetaan. On kuitenkin kuntia ja kouluja, joissa päätöksiä tehdessä kansallisia ohjeita ei noudateta eikä suosituksia seurata. Kuntien autonomia on tärkeä asia, mutta erityisesti kriisitilanteessa näyttää siltä, että opetuksen järjestäjien tekemät päätökset ja linjaukset sekä toiminnan käytännön toteutus asettaa lapset keskenään hyvin eriarvoiseen asemaan.

Monet opetuksen järjestäjät ovat oma-aloitteisesti pyytäneet palautetta etäopetuksesta lapsilta ja nuorilta sekä heidän vanhemmiltaan. On hienoa, että palautetta pyydetään. Toivomme, että toimintaa kehitetään saadun palautteen pohjalta. On tärkeää, että koulujen johtajat saavat johtajuuteen tukea, jotta etäopetuksen mukanaan tuomat haasteet pystytään kouluissa ratkaisemaan.

Kodin ja koulun yhteistyö

Perusopetuksen järjestäminen poikkeustilanteessa on avannut aivan uusia näkymiä kodin ja koulun yhteistyöhön. Yhteistyö on parhaimmillaan tiivistynyt ja tsemppiviestit ovat kulkeneet niin kodeista kouluun kuin kouluista koteihinkin.

Poikkeustilanteen alussa opettajien tiukat asenteet ja vaatimukset opetukseen osallistumisesta ja tehtävien tekemisestä tiukalla aikataululla aiheuttivat oppilaille ja vanhemmille suuria paineita. Toisaalta osa vanhemmista odotti, että koulunkäynti etänä sujuu alusta asti mutkattomasti ja se aiheutti opettajille paineita. Tilanteen vakiintuessa myös nämä odotukset ja paineet ovat tasoittuneet.

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten vanhempien ja perheiden näkökulmasta tilanne on todella haasteellinen. Koska koulut ja opetuksen järjestäjät joutuivat tilanteeseen nopealla aikataululla, ei viestintää kaikkialla pystytty toteuttamaan eri kielillä. Perheissä, joissa vanhemmat eivät osaa suomen kieltä, on vanhempien ollut käytännössä mahdotonta auttaa ja tukea lasta eri alustoille pääsemisessä ja koulutehtävien tekemisessä.

Julkisessa keskustelussa etäopetuksen ääripää sekä opettajien näkökulma alkavat kärjistyä ja mediassa haetaan vastakkainasettelua. Tämä asetelma ei ole omiaan tukemaan kodin ja koulun yhteistyötä ja lasten oppimista ja kasvua tässä poikkeuksellisessa tilanteessa. Haasteita täytyy pystyä nostamaan esiin, mutta vastakkainasettelu ei vahvista lasten, nuorten ja vanhempien luottamusta varhaiskasvatusta, koulua ja yhteiskuntaa kohtaan. Osittain tilanteeseen ja siitä käytävään keskusteluun liittyen Opetushallitus ja Vanhempainliitto järjestävät ylimääräisen Maailman suurimman vanhempainillan tiistaina 28.4.2020.

Päätökset jatkosta ja lapsivaikutusten arviointi

Kun päätöksiä poikkeusolojen jatkosta tehdään, on tilannetta arvioitava erityisen huolellisesti lasten ja nuorten näkökulmasta. Jo nyt on nähtävissä, että oppilaiden tuen tarve, haasteet kotiooloissa tms. eivät tule esiin, kun opettajat (tai muu opetus-, kasvatusta- ja nuorisoalan henkilöstö) eivät kohtaa oppilaita. Lastensuojeluilmoitusten määrä on joissakin kunnissa vähentynyt eikä se ole merkki siitä, etteikö

lastensuojelullisia tarpeita olisi, vaan siitä, että nämä tarpeet eivät nyt tule esiin. Se, että päiväkot- ja kouluikäiset lapset ovat pääsääntöisesti kotona ja vanhemmat tekevät töitä joko työpaikoillaan tai etänä kotoa käsin, on aiheuttanut tilanteessa suuria paineita. Kun tähän lisätään perheiden työhön, toimentuloon ja talouteen liittyvät pulmat, saattavat tilanteet perheiden sisällä kärjistyä.

On tärkeää, että päätös jatkosta tehdään ajoissa, jotta kouluissa pystytään valmistautumaan arviointiin, päättötodistuksiin, nivelvaiheisiin sekä muihin lukuvuoden päätökseen liittyviin asioihin. Koulujen kevätkuuhlat, todistustenjakotilaisuudet, yms. kevääseen liittyvät tapahtumat tuntuvat joistakin tässä kohdassa triviaaleilta, mutta ne ovat tärkeitä tilaisuuksia lapsille, nuorille ja perheille. On tärkeää huolehtia myös näiden toteutumisesta poikkeusoloissa – poikkeuksellisin keinoin.

Ajatukset on jo nyt suunnattava myös ensi syksyyn: Miten paljon kertaamista, tukiopetusta ja muuta tukea tarvitaan, jotta oppilaat pääsevät opinnoissaan eteenpäin? Miten huomioidaan koulujen toiminnassa se, että lapsilla ja nuorilla on paljon ”vajausta” sosiaalisissa kontakteissa? Miten nivelvaiheessa mahdollisesti toteuttamatta jääneet asiat (tiedonsiirrot, tutustumistilaisuudet, yms.) voidaan korvata? Tärkeä näkökulma ennakkoinnin ja varautumisen näkökulmasta on myös se, että koronaepidemia ei todennäköisesti ole vielä ohitse, kun kouluihin palataan. Yhteisten toimintalinjausten luominen tähän tilanteeseen on tärkeitä käynnistää jo nyt.

Koronaviruksen vuoksi on jouduttu tekemään toimenpiteitä, jotka vaikuttavat voimakkaasti lasten perusoikeuksiin. Lasten oikeutta koulutukseen, sosiaalisiin suhteisiin ja virikkeisiin on rajoitettu, mutta samalla ovat kaventuneet myös lasten oikeudet turvallisuuteen ja perushoivaan. Monet lasten hyvinvoinnin indikaattorit osoittavat huolestuttavaa muutosta heikompaan suuntaan. Kun jatkosta päätetään, on päätöksen lapsivaikutukset arvioitava huolellisesti.

Helsingissä 20.4.2020

Suomen Vanhempainliitto ry, Finlands Föräldraförbund rf

Ulla Siimes

Toiminnanjohtaja

Tuija Metso

Erityisasiantuntija

Johtaja Birgitta Vuorinen
 Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto, korkeakoulupolitiikan vastuualue
 Opetus- ja kulttuuriministeriö

21.4.2020

Sivistysvaliokunnalle

KORKEAKOULUJEN TOIMINTA POIKKEUSOLOISSA

Asiantuntijakuulemisessa 21.4.2020 opetus- ja kulttuuriministeriöltä pyydetty täydennys

Opiskelijavalintojen järjestäminen korkeakoulujen tiloissa

Covid 19 –epidemian rajoittamiseksi aluehallintovirastot ovat 17.3.2020 tartuntatautilain 58 §:n nojalla antaneet päätökset, joiden mukaan koulujen, oppilaitosten, yliopistojen, ammattikorkeakoulujen sekä kansalaisopistojen ja muun vapaan sivistystyön ja taiteen perusopetuksen tilat suljetaan ja yli 10 hengen yleiset kokoukset ja yleisötilaisuudet kielletään. Päätökset olivat voimassa 18.3.-13.4.2020 välisen ajan ja korvasivat 13.3.2020 annetut päätökset yli 500 henkilön yleisötilaisuuksien järjestämisestä. Aluehallintovirastot antoivat 8.4.2020 tilojen sulkemista koskevat jatkopäätökset, jotka ovat voimassa 14.4.-13.5.2020. Aluehallintovirastot ovat lisäksi antaneet päätöksiään koskevia soveltamisohjeita internet-sivuillaan. <http://www.avi.fi/web/avi/usein-kysytyt-kysymykset#Korona>

Opiskelijavalintoja voidaan aluehallintovirastojen päätösten voimassa ollessa toteuttaa korkeakoulujen tiloissa noudattaen asianmukaisia varotoimia (ks. <http://www.avi.fi/web/avi/usein-kysytyt-kysymykset#tutkimus>). Korkeakoulut voivat käyttää tämän mahdollisuuden puitteissa harkintavaltaa ottaen huomioon asianmukaiset varotoimet taudin leviämisen ehkäisemiseksi.

Aluehallintoviranomaisten päätökset ovat voimassa 13.5.2020 saakka. Tietoa päätösten jatkamisesta toukokuun puolen välin jälkeen ei ole. Lisäksi, suurin osa korkeakoulujen etukäteen ilmoittamista pääsykokeista oli tarkoitus pitää aikavälillä 18.5.-5.6.2020, jonne nyt voimassa olevat aluehallintovirastojen päätökset eivät ulotu. Opetus- ja kulttuuriministeriön käsityksen mukaan korkeakoulujen päätökset valintakokeiden perumisesta eivät niinkään perustu tilojen sulkemista koskevien päätösten rajoituksiin tai mahdollisuuksiin vaan korkeakoulujen tekemään kokonaisarvioon siitä, voidaanko valintakokeet järjestää ennakkoon ilmoitetulla tavalla terveysturvallisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tietojen mukaan ammattikorkeakoulujen valintakokeet järjestetään pääsääntöisesti etäkokeena. Useiden yliopistojen pienet koulutusalat valmistautuvat järjestämään henkilömäärältään pieniä valintakokeita korkeakoulujen tiloissa. Korkeakoulut ovat yliopistojen vararehtoreiden koordinoimana parhaillaan valmistelemassa *Terveysten ja hyvinvoinnin laitokselle* tietopyyntöä siitä, millaisin keinoin fyysistä läsnäoloa edellyttävissä valintakokeissa voidaan turvata hakijoiden ja henkilökunnan terveysturvallisuus.

Sähköinen valintakoe

Korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa hyödynnetään joitain valvomatta tehtäviä suorituksia. Sellaisia voivat olla esimerkiksi ennakkotehtävät, portfolioit ja motivaatiokirjeet. Sähköistä valvomatonta valintakoetta on käytetty esivalintakokeena. Ammattikorkeakouluilla oli vuosina 2017-2019 käytössään digitaalinen ilman kokeen järjestäjän valvontaa tehtävä esivalintakoe SOTE-alan valinnoissa (SOTELI-esivalintakoe). SOTELI-koe oli esivalintakoe, jonka perusteella hakija pääsi varsinaiseen valintakokeeseen (jossa vilpin harjoittaminen oli

vaikeampaa). Kokeen valvomattomuudesta tehtiin kantelu. Esivalintakokeen osalta eduskunnan apulaisoikeusasiamies päätyi alla olevaan ratkaisuun (EOAK/1211/4/16):

"Käytettävissäni olleen aineiston perusteella minulla ei ole oikeudellisia edellytyksiä päätyä sellaiseen johtopäätökseen, että esivalintakokeen kontrolloimattomuudesta aiheutuva vilpin mahdollisuus menisi asian arvioinnissa sähköisen esivalintakokeen puolesta puhuvien seikkojen yli ainakaan tavalla, joka estäisi sähköisen esivalinnan käytön jatkossa. Minulla ei siten ole edellytyksiä katsoa sähköisessä esivalintakokeessa mukana olleiden ammattikorkeakoulujen menetelleen lainvastaisesti tai jättäneen täyttämättä velvollisuutensa. Korostan kuitenkin sitä, että ammattikorkeakoulujen tulee opiskelijavalintamenettelyjään valitessaan punnita perusoikeuksien toteutumisen näkökulmasta eri vaihtoehtojen etuja ja haittoja ja valita sellainen menettely, joka parhaiten turvaa perusoikeuksien toteutumisen ja edistää niitä. Siksi valintakoemenettelyssä tulisi pyrkiä sellaisiin menettelytapoihin, joissa oikeusturvaa mahdollisesti vaarantavien väärinkäytösten riski olisi mahdollisimman pieni. Sikäli kuin sähköisen esivalintakokeen käyttöä jatketaan, sen toimivuutta on aiheellista jatkuvasti seurata ja ryhtyä tarvittaviin kehittämistoimenpiteisiin, jos aihetta siihen ilmenee."

EOAK:n päätös koski tilannetta, jossa valvomatonta koetta käytettiin esivalintakokeena toiseen valvottuun hakuvaiheeseen. Yliopistojen edustajat kertoivat SiV:lle tänään, että yliopistojen vararehtorit ovat linjanneet, että sähköistä valvomatonta valintakoetta käytetään esivalintakokeena toiseen valvottuun vaiheeseen. Ammattikorkeakouluilla valinta on yksivaiheinen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää tärkeänä, että sekä yliopistot että ammattikorkeakoulut pyrkivät menettelytapoihin, joissa hakijoiden oikeusturvaa mahdollisesti vaarantavien väärinkäytösten riski on mahdollisimman pieni. Digitaalisissa valintakokeissa on lisäksi huolehdittava käytettävän järjestelmän käytettävyydestä, saavutettavuudesta, luotettavuudesta sekä tietoturvallisuudesta.

Johtaja Birgitta Vuorinen
 Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto, korkeakoulupolitiikan vastuualue
 Opetus- ja kulttuuriministeriö

21.4.2020

Sivistysvaliokunnalle

KORKEAKOULUJEN TOIMINTA POIKKEUSOLOISSA

Asiantuntijakuulemisessa 21.4.2020 opetus- ja kulttuuriministeriöltä pyydetty täydennys

Opiskelijavalintojen järjestäminen korkeakoulujen tiloissa

Covid 19 –epidemian rajoittamiseksi aluehallintovirastot ovat 17.3.2020 tartuntatautilain 58 §:n nojalla antaneet päätökset, joiden mukaan koulujen, oppilaitosten, yliopistojen, ammattikorkeakoulujen sekä kansalaisopistojen ja muun vapaan sivistystyön ja taiteen perusopetuksen tilat suljetaan ja yli 10 hengen yleiset kokoukset ja yleisötilaisuudet kielletään. Päätökset olivat voimassa 18.3.-13.4.2020 välisen ajan ja korvasivat 13.3.2020 annetut päätökset yli 500 henkilön yleisötilaisuuksien järjestämisestä. Aluehallintovirastot antoivat 8.4.2020 tilojen sulkemista koskevat jatkopäätökset, jotka ovat voimassa 14.4.-13.5.2020. Aluehallintovirastot ovat lisäksi antaneet päätöksiään koskevia soveltamisohjeita internet-sivuillaan. <http://www.avi.fi/web/avi/usein-kysytyt-kysymykset#Korona>

Opiskelijavalintoja voidaan aluehallintovirastojen päätösten voimassa ollessa toteuttaa korkeakoulujen tiloissa noudattaen asianmukaisia varotoimia (ks. <http://www.avi.fi/web/avi/usein-kysytyt-kysymykset#tutkimus>). Korkeakoulut voivat käyttää tämän mahdollisuuden puitteissa harkintavaltaa ottaen huomioon asianmukaiset varotoimet taudin leviämisen ehkäisemiseksi.

Aluehallintoviranomaisten päätökset ovat voimassa 13.5.2020 saakka. Tietoa päätösten jatkamisesta toukokuun puolen välin jälkeen ei ole. Lisäksi, suurin osa korkeakoulujen etukäteen ilmoittamista pääsykokeista oli tarkoitus pitää aikavälillä 18.5.-5.6.2020, jonne nyt voimassa olevat aluehallintovirastojen päätökset eivät ulotu. **Opetus- ja kulttuuriministeriön käsityksen mukaan korkeakoulujen päätökset valintakokeiden perumisesta eivät niinkään perustu tilojen sulkemista koskevien päätösten rajoituksiin tai mahdollisuuksiin vaan korkeakoulujen tekemään kokonaisarvioon siitä, voidaanko valintakokeet järjestää ennakkoon ilmoitetulla tavalla terveysturvallisesti.**

Opetus- ja kulttuuriministeriön tietojen mukaan ammattikorkeakoulujen valintakokeet järjestetään pääsääntöisesti etäkokeena. **Useiden yliopistojen pienet koulutusalat valmistautuvat järjestämään henkilömäärältään pieniä valintakokeita korkeakoulujen tiloissa.** Korkeakoulut ovat yliopistojen vararehtoreiden koordinoimana parhaillaan valmistelemassa *Terveysten ja hyvinvoinnin laitokselle tietopyyntöä siitä, millaisin keinoin fyysistä läsnäoloa edellyttävissä valintakokeissa voidaan turvata hakijoiden ja henkilökunnan terveysturvallisuus.*

Sähköinen valintakoe

Korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa hyödynnetään joitain valvomatta tehtäviä suorituksia. Sellaisia voivat olla esimerkiksi ennakkotehtävät, portfolioit ja motivaatiokirjeet. Sähköistä valvomatonta valintakoetta on käytetty esivalintakokeena. Ammattikorkeakouluilla oli vuosina 2017-2019 käytössään digitaalinen ilman kokeen järjestäjän valvontaa tehtävä **esivalintakoe SOTE-alan valinnoissa** (SOTELI-esivalintakoe). SOTELI-koe oli **esivalintakoe**, jonka perusteella hakija pääsi varsinaiseen valintakokeeseen (jossa vilpin harjoittaminen oli

vaikeampaa). Kokeen valvomattomuudesta tehtiin kantelu. Esivalintakokeen osalta eduskunnan apulaisoikeusasiamies päätyi alla olevaan ratkaisuun (EOAK/1211/4/16):

"Käytettävissäni olleen aineiston perusteella minulla ei ole oikeudellisia edellytyksiä päätyä sellaiseen johtopäätökseen, että esivalintakokeen kontrolloimattomuudesta aiheutuva vilpin mahdollisuus menisi asian arvioinnissa sähköisen esivalintakokeen puolesta puhuvien seikkojen yli ainakaan tavalla, joka estäisi sähköisen esivalinnan käytön jatkossa. Minulla ei siten ole edellytyksiä katsoa sähköisessä esivalintakokeessa mukana olleiden ammattikorkeakoulujen menetelleen lainvastaisesti tai jättäneen täyttämättä velvollisuutensa. Korostan kuitenkin sitä, että ammattikorkeakoulujen tulee opiskelijavalintamenettelyjään valitessaan punnita perusoikeuksien toteutumisen näkökulmasta eri vaihtoehtojen etuja ja haittoja ja valita sellainen menettely, joka parhaiten turvaa perusoikeuksien toteutumisen ja edistää niitä. Siksi valintakoemenettelyssä tulisi pyrkiä sellaisiin menettelytapoihin, joissa oikeusturvaa mahdollisesti vaarantavien väärinkäytösten riski olisi mahdollisimman pieni. Sikäli kuin sähköisen esivalintakokeen käyttöä jatketaan, sen toimivuutta on aiheellista jatkuvasti seurata ja ryhtyä tarvittaviin kehittämistoimenpiteisiin, jos aihetta siihen ilmenee."

EOAK:n päätös koski tilannetta, jossa valvomatonta koetta käytettiin esivalintakokeena toiseen valvottuun hakuvaiheeseen. Yliopistojen edustajat kertoivat SiV:lle tänään, että yliopistojen vararehtorit ovat linjanneet, että sähköistä valvomatonta valintakoetta käytetään esivalintakokeena toiseen valvottuun vaiheeseen. Ammattikorkeakouluilla valinta on yksivaiheinen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää tärkeänä, että sekä yliopistot että ammattikorkeakoulut pyrkivät menettelytapoihin, joissa hakijoiden oikeusturvaa mahdollisesti vaarantavien väärinkäytösten riski on mahdollisimman pieni. Digitaalisissa valintakokeissa on lisäksi huolehdittava käytettävän järjestelmän käytettävyydestä, saavutettavuudesta, luotettavuudesta sekä tietoturvallisuudesta.